

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**AKTUÁLNÍ PROBLÉMY EU A JEJÍ
SMĚŘOVÁNÍ V BUDOUCNU**

Autor práce: Lucie Králová

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: Ing. Jiří Dušek, Ing. Ladislav Skořepa, Ph.D.

Katedra: Katedra evropských studií a veřejné správy

2009

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna ke studijním účelům.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Jiřímu Duškovi a Ing. Ladislavu Skořepovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 METODIKA A CÍLE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	8
1.1 INFORMAČNÍ ZDROJE	8
1.2 HLAVNÍ CÍLE PRÁCE	8
2 HISTORIE A DŮVODY VZNIKU EVROPSKÉHO SPOLEČENSTVÍ	10
2.1 SMLOUVY VYDANÉ PŘED VZNIKEM EU.....	10
2.1.1 Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (Pařížská smlouva).....	10
2.1.2 Římské smlouvy.....	11
2.1.3 Schengenská dohoda.....	11
2.1.4 Jednotný evropský akt.....	11
2.2 NOVODOBÁ HISTORIE EVROPSKÉHO SPOLEČENSTVÍ A VZNIK EU.....	12
2.3 SMLOUVY VYDANÉ PO VZNIKU EVROPSKÉ UNIE.....	13
2.3.1 Amsterodamská smlouva	13
2.3.2 Smlouva z Nice	13
3 INSTITUCIONÁLNÍ REFORMY	14
3.1 EVROPSKÁ ÚSTAVA.....	14
3.1.1 Základní ustanovení Ústavy.....	16
3.1.2 Ratifikace Evropské ústavy.....	16
3.2 LISABONSKÁ SMLOUVA	18
3.2.1 Mezivládní konference a příprava nové smlouvy pro Evropu.....	18
3.2.2 Ratifikace Lisabonské smlouvy	19
3.2.3 Ratifikace Lisabonské smlouvy v České republice.....	21
3.2.4 Hlavní body Lisabonské smlouvy.....	21
4 DALŠÍ ROZŠÍŘOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE.....	23
4.1 DOSAVADNÍ VÝVOJ ROZŠÍŘOVÁNÍ EU	23
4.2 ČLENSKÉ STÁTY EU	24
4.3 OBAVY Z DALŠÍHO ROZŠÍŘOVÁNÍ EU	25
4.4 KANDIDÁTSKÉ STÁTY EVROPSKÉ UNIE.....	26
4.5 GEOGRAFICKÉ HRANICE EU.....	29
4.6 CENTRALIZACE EU VERSUS ROZŠÍŘOVÁNÍ EU	29
5 UDRŽITELNOST SOCIÁLNĚ – EKONOMICKÉHO MODELU V DOBĚ GLOBALIZACE	31
5.1 SMYSL GLOBALIZACE	32
5.2 ZÁKLADNÍ PRVKY VYSOKÉ MÍRY SOCIÁLNÍ OCHRANY V EU.....	33

5.3	EVROPSKÁ UNIE JAKO GLOBÁLNÍ HRÁČ	33
5.4	NEDOSTATKY GLOBALIZACE.....	34
5.5	JAK ČELIT GLOBALIZACI.....	35
5.6	SOCIÁLNĚ-EKONOMICKÝ MODEL A SVĚTOVÁ KRIZE	36
6	BUDOUCNOST EVROPSKÉ UNIE	38
6.1	ROZDÍLNÉ TEORETICKÉ PŘÍSTUPY K EVROPSKÉ INTEGRACI.....	38
6.2	RŮZNÉ TEORETICKÉ MODEL Y BUDOUCÍHO VÝVOJE EU	40
7	BOJ PROTI ZMĚNĚ KLIMATU	42
7.1	VŮDČÍ ÚLOHA EU	42
7.2	DŮVODY ZMĚNY KLIMATU	43
7.3	KJÓTSKÝ PROTOKOL.....	44
7.4	EKONOMICKÉ DŮSLEDKY OMEZENÍ EMISÍ.....	45
8	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	47
8.1	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	47
	ZÁVĚR.....	56
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	58
	PŘÍLOHY	61
	VZOR DOTAZNÍKU.....	61
	ABSTRAKT	63
	ABSTRACT	64

ÚVOD

Tato práce se zabývá aktuálními problémy Evropské unie. Tyto problémy se dají shrnout do čtyř základních skupin:

- složitá a nepřehledná legislativa, institucionální reformy, tak zvaná Evropská ústava a Lisabonská smlouva,
- obavy z dalšího rozšiřování EU,
- udržitelnost sociálně-ekonomického modelu Evropské unie v době globalizace,
- různé představy o budoucnosti Evropské unie,
- klimatické změny.

Již od počátku své existence, se Evropské společenství potýká se spoustou překážek, které ji brání v trvalém a plynulém rozvoji.

Jedním z nejzávažnějších a v současné době velmi citlivým tématem, jsou institucionální reformy Evropské unie. Ty jsou potřebné z důvodu rozsáhlé a nepřehledné legislativy, podle které se dosud Evropské společenství řídilo. V bakalářské práci je snaha o porovnání dvou základních dokumentů, které v této reformě hrají klíčové role. Jsou to ne příliš úspěšná „Evropská ústava“ a její nástupkyně Lisabonská smlouva. Pokud by byla Lisabonská smlouva schválena, právně by doplnila všechna stávající dokumenty Evropského společenství a přesně by stanovila pravomoci Evropské unie, ale také povinnosti jejich členů.

Dalším problémem Evropské unie jsou obavy z dalšího rozšiřování a to zejména z důvodu, že schopnost EU přijímat další členy je z jistých důvodů omezena. Do této doby vstupovaly do společenství státy, které byly na podobné úrovni vyspělosti ekonomické, ale i kulturní a náboženské. Sama Evropská unie měla zájem na to, aby některé státy byly jejím členem. To platí hlavně u Řecka, Portugalska a Španělska. Nyní mají zájem o vstup do Evropské unie země, které mají rozdílnou úroveň jak ekonomickou, tak kulturní i náboženskou. To vyvolává značné obavy hlavně u starších zakládajících států.

Udržitelnost sociálně-ekonomického modelu Evropské unie v době globalizace - to je další aktuální téma, které zatěžuje představitele Evropské unie. Pro mnohé státy a jejich občany se EU stala garantem vysokých sociálních standardů a jistot. Je to zejména proto, že míra státních zásahů a sociální ochrany je v Evropské unii, respektive v jejich členských státech velice vysoká. Na jednu stranu to může být pro některé občany EU výhodou, ale přináší to také negativní stránku a to v podobě vyšších daní,

odvodů na sociální a zdravotní pojištění a legislativní regulaci trhu práce. Sociálně-ekonomický model, kterým se členské země řídí, má v sobě skryt i rizika a to ve formě vysoké nezaměstnanosti, nízké hospodářské dynamiky, vysokých nákladů na sociální zabezpečení, které vedou k zadlužení jednotlivých rozpočtů členských států.

Dalším problémem, který nyní tíží Evropskou unii, jsou rozdílné názory na budoucnost tohoto společenství. To, že na budoucí podobu Evropské unie je mnoho pohledů a rozdílných názorů je naprosto přirozené. Na straně jedné je zde představa o vzájemné spolupráci a nadnárodní integraci zemí a vznik Evropské ústřední vlády. To znamená řídit Evropu na principu nadnárodním, neboli supranacionálním. Na straně druhé je to představa mezivládní spolupráce samostatných členských států v oblasti společných zájmů. V přeneseném slova smyslu to znamená, řídit Evropskou unii na principu mezivládním, neboli intergoveromentálním.

Globální oteplování a klimatické změny. Tento problém je v dnešní době velice aktuální a lze se domnívat, že je celosvětovou hrozbou, kterou se nezabývá pouze Evropská unie.

Nastalé situace, které by měla Evropská unie řešit, jsou velice komplikované tím, že názory členských zemí jsou velice rozporuplné a někdy zcela odlišné. To vše vyústilo v takzvanou krizi evropské integrace, kterou způsobila nízká schopnost EU nalézt vhodná, včasná a správná řešení daných aktuálních problémů.

1 METODIKA A CÍLE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

1.1 Informační zdroje

V bakalářské práci jsou použity především materiály vydané institucemi Evropské unie. Práce je také tvořena z literárních zdrojů, které na Evropskou unii pohlíží spíše z úhlu kritiky. Obsáhlou oblastí, ze které tato práce čerpá, jsou oficiální internetové portály Evropské unie. Tyto webové stránky poskytují pohled na aktuální dění v jednotlivých složkách Evropské unie, ale také důležité dokumenty a jiné informace. Jako doplňující neutrální pohled na aktuální problémy EU jsou v této práci použity relevantní elektronické a novinové zdroje, které mají dotvořit celkový pohled a názor na každý z daných problémů.

1.2 Hlavní cíle práce

Hlavním cílem práce je popis a vyhodnocení základních problémů Evropské unie, kterými v současné době jsou:

- složitá a nepřehledná legislativa (Evropská ústavní smlouva, Lisabonská smlouva),
- obavy z dalšího rozšiřování Evropské unie,
- udržitelnost sociálně-ekonomického modelu v době globalizace,
- různé představy o budoucnosti Evropské unie,
- klimatické změny.

V druhé kapitole bakalářské práce jsou popsány důvody a historie vzniku Evropského společenství. Jsou zde vypsány zakládající a poté doplňující smlouvy, na kterých je Evropské společenství založeno.

Tato kapitola navazuje na první z problémů, který je v práci řešen, a to je složitá a nepřehledná legislativa a s tím spojené institucionální reformy, které jsou obsaženy v neúspěšné Evropské ústavě a její poněkud velice podobné nástupkyni Lisabonské smlouvě. Tyto dva dokumenty jsou reakcí Evropské unie na potřebu zřídit jednotný právní akt, který by zjednodušil legislativu, započal reformu institucí a zavedl nové metody hlasování a jiné. Evropská unie si od tohoto dokumentu slibuje, že díky němu bude přehlednější, proces rozhodování rychlejší a tím zmírní nastávající odcizení a nedůvěru občanů k institucím Evropské unie.

Ve čtvrté kapitole práce je analyzován problém dalšího rozšiřování Evropské unie a s ním spojené obavy s přijímáním méně vyspělých kandidátských států. K této

kapitole je připojeno vyhodnocení dotazníkového šetření, které se týkalo možného vstupu kandidátských zemí, jako je například Chorvatsko, Island, Izrael, Norsko, Rusko a další. Účastníci šetření byli dotázáni, zda jsou pro vstup těchto zemí do Evropské unie.

Udržitelnost sociálně-ekonomického modelu Evropské unie v době globalizace. To je další aktuální téma, které je rozebíráno v páté kapitole práce. Pro mnohé státy a jejich občany se EU stala garantem vysokých sociálních standardů a jistot. Udržení tohoto modelu v době nastávající celosvětové krize je velice obtížné. V této kapitole je řešeno, jaký vliv má na Evropskou unii a na její členy narůstající globalizace, jak se s tímto jevem co nejlépe vyrovnat a jestli je dobré a rozumné v době globalizace dále upřednostňovat sociálně – ekonomický model, který je v dnešním světě velice finančně náročný a spíše Evropskou unii brzdí.

Šestá kapitola této práce se zabývá rozlišnými představami o budoucnosti EU. Tato kapitola popisuje různé pohledy na budoucí řízení Evropské unie, které je jedním z nejožehavějších témat současnosti.

V další sedmé kapitole je řešen problém, který je celosvětového rázu. Je to boj proti změně klimatu. Boj proti této hrozbě je vůdčí úlohou Evropské unie. Klimatické změny jsou v současné době jedním z nejaktuálnějších problémů celého světa. Tato kapitola popisuje, důvody změny klimatu a kroky, které Evropská unie podnikla k zmírnění tohoto přírodního jevu.

Pro dotvoření celé práce bylo použito dotazníkové šetření, jehož vyhodnocení je v osmé kapitole práce. Oslovenou skupinu tvoří studenti Vysoké školy evropských a regionálních studií. Studenti poskytli své názory a znalosti o dané problematice. V dotazníku bylo položeno sedm otázek typu: Co je podle Vás Lisabonská smlouva? Co znamená pojem Pasarela? Je možné dle Lisabonské smlouvy vystoupit z EU? A další otázky na toto téma (ukázka dotazníku v přílohách). Dotazník analyzuje, jaký postoj a jaké znalosti mají o Evropské unii studenti Vysoké školy evropských a regionálních studií, kteří nacházejí uplatnění zejména v oblasti veřejné správy.

V závěru práce je snaha o zhodnocení všech těchto problémů a nastínění budoucího vývoje Evropské unie.

2 HISTORIE A DŮVODY VZNIKU EVROPSKÉHO SPOLEČENSTVÍ

2.1 Smlouvy vydané před vznikem EU

Evropská unie je unikátním jevem mezinárodní spolupráce. Je hlavně ojedinělá tím, že evropské země se dobrovolně vzdaly části svých národních kompetencí ve prospěch celé Evropy.

Počátky evropské integrace má na svědomí Jean Monet, který přišel s mírovým plánem a předložil ho 9. 5. 1950 francouzskému ministru zahraničí Robertu Schumanovi a německému kancléři Konrádu Adenauerovi. Jeho záměrem bylo vybudovat společný trh uhlí a oceli, řízený orgánem nezávislým na členských státech a propojit a kontrolovat tak strategická průmyslová odvětví. Nyní se datum 9. 5. slaví jako „Den Evropy“, neboli počátky evropské integrace.

2.1.1 *Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (Pařížská smlouva)*

Dne 18. 4. 1951 spatřila světlo světa první evropská smlouva. Byla to smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (dále jen ESUO). Poprvé v historii odevzdaly dobrovolně samostatné státy výkon části svých národních suverénních práv společnému evropskému orgánu. Uhelný a ocelářský průmysl byl vyňat z pravomoci vlád členských států a podřízen společným orgánům společenství a to jmenovitě: Vysokému úřadu, Radě, Společnému shromáždění delegátů parlamentů členských zemí a Soudnímu dvoru.

Vysvětlení pro výběr těchto dvou surovin je jednoduché. Po druhé světové válce byla většina evropských zemí ve velké ekonomické krizi. Kdyby nastaly další válečné rozbroje, většina evropských ekonomik by se totálně zhroutila. To byl jeden z hlavních důvodů pro vznik ESUO. Toto společenství mělo zabránit jiné členské zemi zneužít tyto suroviny k válečným účelům. Smlouva vstoupila v platnost po ratifikaci členskými státy 23. července 1952 na následujících 50 let.¹

¹ TÝČ, V. *Základy práva EU pro ekonomy*, 1. vyd., Praha: Linde a. s., 2006. s. 24. ISBN 80-7201-631-8.

2.1.2 Římské smlouvy

V roce 1957 byly v Římě Německem, Francií, Itálií, Belgií, Nizozemskem a Lucemburskem podepsány Římské smlouvy, které vedly k vytvoření Evropského hospodářského společenství (dále jen EHS) a Evropského společenství pro atomovou energii (dále jen Euratom). Slučuje původně samostatné instituce do jedné Komise a jedné Rady pro všechny tři smlouvy. Smlouva vstoupila v platnost 1. července 1967.

Jistě není od věci zmínit jeden významný moment v historii evropské integrace, a tím jsou první přímé volby do Evropského parlamentu, které se konaly 7.-19. 6. 1979. Přímé volby znamenaly výrazné posílení pozice Evropského parlamentu v institucionální struktuře EHS. Přímé volby do Evropského parlamentu se od této doby konají v rámci celého společenství každých pět let.²

2.1.3 Schengenská dohoda

Velkým krokem kupředu pro evropskou integraci, bylo přijetí takzvané Schengenské dohody. V lucemburském Schengenu podepsali zplnomocnění zástupci členských států mezivládní dohodu, jejíž klíčovou součástí byla klauzule, ve které se píše, že vnitřní hranice mohou být kdekoli překročeny, bez kontroly osob. Prováděcí úmluva byla přijata 19. června 1990. V platnost vstoupila až o pět let později a to 26. března 1995.

2.1.4 Jednotný evropský akt

Byl první významnou revizí Římských smluv. Byl podepsán 17. února 1986 v Lucemburku a 28. února 1986 v Haagu, vstoupil v platnost 1. července 1987. Cílem Jednotného evropského aktu bylo:

- odstranění zbývajících překážek obchodu tak, aby do konce roku 1992 mohl vzniknout společný trh Evropských společenství (čili volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu),
- posílení role Evropského parlamentu a principu kvalifikované většiny (Evropská společenství již neměla 6, ale 12 členů, bylo tedy nesnadné nadále přijímat rozhodnutí jednomyslně),
- lepší usnášení schopnost Rady, což vyžadovalo částečné přerozdělení hlasů,

² TÝČ, V. *Základy práva EU pro ekonomy*, 1. vyd., Praha: Linde a. s., 2006. s. 25. ISBN 80-7201-631-8.

- změna společného celního sazebníku.³

2.2 Novodobá historie Evropského společenství a vznik Evropské unie

Velkou událostí v novodobé historii Evropského společenství je vznik Maastrichtské smlouvy, známé také jako smlouva o EU a to dne 7. února 1992.

Podpisem smlouvy dochází k vytvoření Evropské unie, jak ji známe nyní a ke změně Evropských společenství EHS a ESUO na Evropské společenství. Maastrichtská smlouva, lépe řečeno dvojice smluv a to Smlouva o Evropské unii (dále jen SEU) a Smlouva o založení Evropského společenství (dále jen SES). Tato smlouva vstoupila v platnost po ratifikaci členskými státy dne 1. listopadu 1993.

Vznik Evropské unie představuje převratný krok v celé historii evropské integrace. Dosavadní hospodářská spolupráce I. pilíř (viz tabulka č. 1), se rozšiřuje o společnou zahraniční a bezpečnostní politiku II. pilíř (viz tabulka č. 1) a spolupráci v oblasti justice a vnitra III. pilíř (viz tabulka č. 1).

Tabulka č. 1: Pilířová soustava EU

<u>I. pilíř</u>	<u>II. pilíř</u>	<u>III. pilíř</u>
Evropské společenství (ES) Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom)	Společná zahraniční a bezpečnostní politika. (SBZP)	Spolupráce v oblasti justice a vnitřní bezpečnosti.
<i>Založen na principu subordínace členských států ES.</i>	<i>Mezivládní členské státy nedelegují pravomoci, ale spolupracují spolu.</i>	<i>Mezivládní členské státy nedelegují pravomoci, ale spolupracují spolu.</i>
	<i>Princip koordinace.</i>	<i>Princip koordinace.</i>
	<i>Neuplatňuje se nadstátnost.</i>	<i>Neuplatňuje se nadstátnost.</i>

³ WIKIPEDIA. *Jednotný evropský akt* [online]. 2009, poslední revize 8. 3. 2009 [cit. 9. března 2009]. Dostupné na WWW: < http://cs.wikipedia.org/wiki/Jednotn%C3%BD_evropsk%C3%BD_akt>

2.3 Smlouvy vydané po vzniku Evropské unie

2.3.1 *Amsterodamská smlouva*

Tato smlouva má za úkol, zaměřit aktivity Evropské unie na problematiku práv občanů a zaměstnanosti. Tato dohoda mezi členskými státy zajistila odstranění posledních bariér volného pohybu a posílení bezpečnosti uvnitř EU. Smlouva vstoupila v platnost po ratifikaci členskými státy dne 1. května 1999.

2.3.2 *Smlouva z Nice*

Byla přijata v prosinci 2000 na závěr zasedání Evropské rady. Podepsána byla 26. ledna 2001. Touto smlouvou byla završena mezivládní konference, která začala v únoru 2000, s cílem nastavit fungování evropských institucí tak, aby byly připraveny na vstup nových členských států. Smlouva z Nice otevřela cestu k institucionální reformě, která se stala nutností vzhledem k nastávajícímu rozšíření EU o kandidátské země ze střední a východní Evropy.

Hlavní změny, které Smlouva z Nice přináší, se týkají především těchto otázek: složení Evropské komise a omezení jejího rozsahu, rozšíření možností pro hlasování kvalifikovanou většinou, nové rozdělení vážení hlasů v Radě a zajištění větší flexibility pro zpřesnění ujednání o spolupráci. Kromě těchto čtyř hlavních tematických okruhů se jednání v Nice týkalo i dalších institucionálních otázek – zjednodušení smluv, definování pravomocí, začlenění Charty základních práv a role národních parlamentů. V Deklaraci o budoucnosti Unie, která je ke Smlouvě připojena, se stanoví další kroky k prohloubení institucionálních reforem; tyto další kroky mají zajistit, aby Smlouva z Nice byla pouze jednou z fází pokračujícího procesu. Umožňuje rozšíření unie o další členské státy.

Smlouvu z Nice ratifikovaly všechny státy na základě svých vlastních ústavních pravidel. Smlouva vstoupila v platnost k 1. únoru 2003.⁴

⁴ EVROPSKÁ KOMISE. *Smlouva z Nice* [online]. 2008, poslední revize 19. 7. 2008 [cit. 2. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_232_cs.htm#top>

3 INSTITUCIONÁLNÍ REFORMY

3.1 Evropská ústava

Debaty o reformě evropského vládnutí (zjednodušení legislativy, reforma institucí, nové metody hlasování apod.) provázejí vývoj evropského integračního procesu neustále. Dnes jsou ovšem zvýrazněny změnami v globálním politickém i ekonomickém prostředí (tlak globalizace na pružnost) i změnami v bezprostředním okolí EU (pokračující proces východního rozšiřování). Důležitým faktorem těchto změn je rovněž narůstající negativní vztah obyvatel EU vůči této organizaci. Přes nesporné úspěchy, kterých evropská integrace za uplynulých padesát let dosáhla (zejména v oblasti stability, míru, ekonomické prosperity a posílení pozice Evropy ve světě), cítí řada jejích občanů **odcizení a nedůvěru k institucím EU**. Tato nedůvěra vyvolává pochybnosti o budoucím směřování EU i o jejích ambicích ve vnitřních i globálních záležitostech.⁵

Jedním z důvodů nedůvěry a odcizení občanů od Evropské unie je nepřehledná a složitá legislativa. Ta zabraňuje Evropské unii řádně konkurovat svým protivníkům a stává se tak málo ohebnou a akceschopnou. Tato složitost a nepřehlednost se týká jak sekundární, tak i primární legislativy.

U **sekundární legislativy** se kritizuje zejména její složitost, nadbytečnost, komplikovaný proces přijímání a celková přeregulovatelnost právního prostředí v EU. Nejasná přehlednost unijní legislativy často brání podnikatelům a firmám uspět v globální a regionální konkurenci. EU proto usiluje o zjednodušení a zefektivnění svého právního rámce.⁶

U **primární legislativy**, tj. u základních smluvních dokumentů ES/EU, se kritizuje zejména jejich délka a nepřehlednost. Ačkoliv tyto dokumenty udávají základní pravidla, kterými se řídí celý integrační proces, pro občany EU jsou jen těžko srozumitelné. Přestože jak Amsterdamská dohoda, tak i dohoda z Nice byly pro přehlednost vydány v tzv. konsolidovaném (tj. zjednodušeném a přehledném) znění, zdaleka to neznamená, že přehledné jsou.⁷

⁵ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 240. ISBN 978-86708-32-4.

⁶ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 240. ISBN 978-86708-32-4.

⁷ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 240. ISBN 978-86708-32-4.

Jedním z důvodů revize a přeměny stávajících smluv v jednotný právní dokument, byly nejasné kompetence jednotlivých orgánů Evropské unie. Problematikou ujasnění kompetencí jednotlivých orgánů EU se zabývá kniha *Teorie a metodologické problémy evropské integrace*, která je součástí rozsáhlého výzkumného projektu, jehož hlavním cílem je zkoumat mechanismy a formy rozhodování Evropské unie.⁸

To jsou důvody, proč se Evropská unie snaží o jednotný dokument, který by ji učinil přehlednější, dostupnější pro své členy, ale hlavně také více akceschopnější a flexibilnější. Proto dne 29. října 2004 vzniká Smlouva o Ústavě pro Evropu.

Ústava měla vycházet z Římských smluv (podepsány 1957) a Maastrichtské smlouvy (1992), které měla doplnit novější Amsterdamská smlouva (1997) a Smlouva z Nice (2001). Zároveň měla euroústava v souvislosti s blížícím se velkým rozšířením EU o 10 nových států (2004) přinést reformy institucí EU a zajistit transparentnější fungování, které se v poslední Smlouvě z Nice nepodařilo vyjednat. Proto bylo stanoveno, že se zástupci členských států v brzké době opět sejdou a zaměří se na tyto nevyřešené otázky a provedou nezbytnou revizi smluv. Již v prosinci 2001 přijala Evropská rada v Laekenu tzv. Prohlášení o budoucnosti Evropské unie (též Laekenská deklaráce), které otevřelo debatu o budoucnosti EU. Unii zavázalo k větší demokratičnosti, transparentnosti a efektivnosti a také k tomu, aby zahájila kroky vedoucí k vytvoření evropské ústavní smlouvy. Bylo rozhodnuto, že jednání o textu budoucí euroústavy proběhne na půdě Konventu. Konventem bylo nazváno shromáždění, na němž mělo být přítomno co nejširší spektrum účastníků: představitelé vlád 15 členských států a 13 kandidátských zemí, zástupci národních parlamentů, zástupci Evropského parlamentu a Evropské komise, pozorovatelé z Výboru regionů a Hospodářského a sociálního výboru a zástupci evropských sociálních partnerů a evropského ombudsmana. Předsedou Konventu, který zasedal od února 2002 do července 2003, byl bývalý francouzský prezident Valéry Giscard d'Estaing. Ten v červenci 2003 prohlásil, že Konvent může ukončit svoji činnost, neboť se shodl na návrhu evropské ústavní smlouvy.⁹

⁸ FIALA, V. *Teoretické a metodologické problémy evropské integrace*. 1. vyd. Olomouc: Periplum, 2007. s. 343. ISBN 978-80-86624-37-2.

⁹ EUROSOP. *Smlouva o ústavě pro Evropu* [online]. 2008, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/270/sekce/smlouva-o-ustave-pro-evropu/>>

3.1.1 *Základní ustanovení Ústavy*

- Volba předsedy Evropské rady kvalifikovanou většinou na období dvou a půl roku, které může být jednou prodlouženo.
- Volba předsedy Komise prostou většinou členů Evropského parlamentu na základě návrhu Evropské rady a „s ohledem na výsledky voleb do Evropského parlamentu“.
- Zřízení funkce ministra zahraničí EU.
- Zahrnutí Listiny základních práv do Smlouvy o EU.
- Zvýšení počtu oblastí, které jsou podřízeny hlasování kvalifikovanou většinou v Radě.
- Rozšíření legislativních a rozpočtových pravomocí Evropského parlamentu.
- Jasné rozdělení pravomocí a odpovědnosti mezi Unií a členskými státy.
- Přidělení nové úlohy národním parlamentům při kontrole dodržování subsidiarity ze strany Evropské unie.¹⁰

3.1.2 *Ratifikace Evropské ústavy*

Evropskou ústavu ratifikovalo 18 členských států: 16 parlamentní ratifikací (Belgie, Estonsko, Finsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Německo, Rakousko, Slovensko, Slovinsko, Řecko), ve dvou členských státech proběhla ratifikace v referendech (Lucembursko, Španělsko).

Česká republika evropskou ústavní smlouvu neratifikovala. Na začátku dubna 2007 vydala koalice vládnoucích stran ODS, KDU-ČSL a Strany zelených společné stanovisko k budoucí podobě nového dokumentu. Strany se shodly, že by dokument neměl nést název „ústava“ a měl by být vyjednáán ještě před rokem 2009. Mezi velké odpůrce a kritiky euroústavy patřil také český prezident Václav Klaus.¹¹

I přes vznešené úmysly Evropské unie se Evropská ústava nesečkala s očekávaným úspěchem a členské státy na ní nahlížely spíše negativně. To potvrzují i neúspěšná referenda ve dvou velice silných státech Evropy a to jmenovitě ve Francii a Nizozemí (viz obr. č. 1).

¹⁰ FONTEIN, P. *Evropa ve 12 lekcích*. 1. vyd. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky ES, 2007. s. 57. ISBN 92-79-02860-X.

¹¹ EUROSOP. *Smlouva o ústavě pro Evropu* [online]. 2008, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/270/sekce/smlouva-o-ustave-pro-evropu/>>

Americký vědec, který působil jako poradce expředsedy Evropské komise R. Prodana a dalších evropských politiků, o Evropské ústavní smlouvě řekl: „Evropská ústava je něco značně jedinečného v historii. Je sice někdy těžkopádná a není tak formulovaná, jako francouzská anebo americká ústava, ale je prvním dokumentem tohoto druhu, který přináší práva a zodpovědnost celého lidského bytí na Zemi do globálního podvědomí. Text hovoří univerzální řečí a dává jasně najevo, že se neomezuje na jeden národ nebo území, ale má na mysli práva celého lidstva.“¹²

Evropská ústava není prvním dokumentem, který se setkal s negativním postojem. První smlouvou, proti které se postavila Velká Británie a Dánsko, byla Maastrichtská smlouva. Těmto státům musely být uděleny výjimky ze Smlouvy. Trvalé výjimky ze smlouvy v britském případě pokrývaly agendu společné měny a u Dánska byly zaměřeny na společnou měnu a právo neúčastnit se projektů SZBP ve sféře obranné.

Negativní výsledky referend vedly k zahájení období reflexe v průběhu zasedání Evropské rady v červnu 2005 a staly se podnětem k široké diskusi o budoucnosti Evropské unie. V říjnu 2005 Komise předložila plán D jako demokracie, dialog a diskuse o budoucnosti Evropy a navrhla nové způsoby, jak do něj zapojit občany, aby přijali za vlastní již srozumitelnější politiky společenství. Vzhledem k nutnosti provést reformu Evropské unie a revizi jejich smluv přineslo toto období dialogu a reflexe, jež bylo plné pozitivních výsledků, společnou obnovu, pro kterou bylo význačné zahájení jednání s cílem poskytnout Unii novou smlouvu pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství.¹³

Na Evropskou ústavu byla spousta negativních ohlasů. Například v knize *Duch Evropské unie a její Ústavy pro Evropu*¹⁴ se píše o silách působících proti české státnosti a svébytnosti, odsuzuje „vytváření nadstátu, jakým by se chtěla stát Evropská unie a tvrdí, že základní pohnutka „evropské integrace“ je ryze mocenské povahy, jde o dosažení statutu supervelmoci pro její tvrdé jádro, německo-francouzskou hegemonii“. Podrobně rozebírá vztah státní suverenity a Evropské unie, pojmy národní identita a suverenity národního státu. V rozsáhlé kapitole se věnuje Ústavě pro Evropu, jejímž

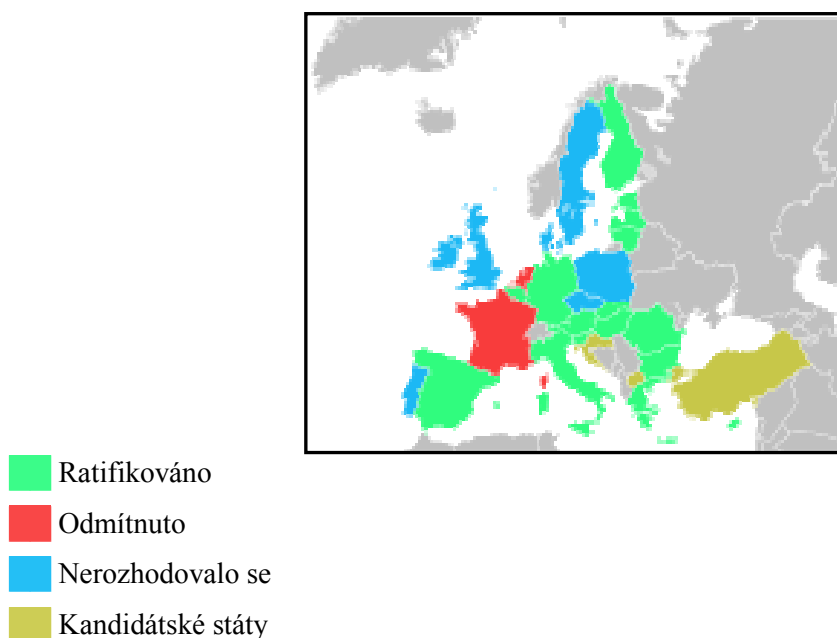
¹² WEISS, P. *Demokracie a občanství v Evropě*. 1. vyd. Katedra spol. věd Pedagog. fakulty Jih. univ., 2006. s. 51. ISBN 80-7040-836-7

¹³ EVROPSKÁ KOMISE. *Souhrnná zpráva o činnosti EU za rok 2007*. 1. vyd., Lucemburk, Brusel: 2008. s. 28. ISBN 978-92-79-07098-3

¹⁴ PLICHTA, D. *Duch Evropské unie a její ústava pro Evropu*. Praha: Agentura Pankrác, 2006. s. 58. ISBN 80-86781-07-0

přijetím by „místo společenství svrchovaných států, jakým byla EU dosud, vznikl federální nadstát.“

Obrázek č. 1: Mapa evropských zemí s výsledky hlasování o Evropské ústavě¹⁵

3.2 Lisabonská smlouva

3.2.1 Mezivládní konference a příprava nové smlouvy pro Evropu

Mezivládní konference, jejímž cílem bylo vypracovat text nové smlouvy, byla zahájena za portugalského předsednictví 23. července 2007. Během zahájení této konference předložilo Portugalsko ostatním členům EU návrh smlouvy, který vychází z mandátu uzavřené na summitu EU v červnu. Text smlouvy byl stručnějši než Euroústava a na rozdíl od Euroústavy nenahrazoval všechny dosavadní smlouvy, ale pouze je novelizoval. Mezivládní konference musela ukončit svou práci co nejrychleji a v každém případě do konce roku 2007, aby zbyl dostatek času na ratifikaci této smlouvy, jež bude výtvoem této mezivládní konference, a to do voleb do Evropského parlamentu, které nás čekají v červnu 2009.

Nová smlouva obsahovala dva věcné články pozměňující Smlouvu o Evropské unii (Smlouvu o EU) a Smlouvu o založení Evropského společenství (Smlouvu o ES).

¹⁵ WIKIPEDIA. *Evropská ústava* [online]. 2001, poslední revize 9. 4. 2008 [cit. 24. dubna 2009]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Evropsk%C3%A1_%C3%BAstava>

Základem dokumentu se stal původní text Euroústavy, z něhož byly vyjmuty články o symbolech EU a další sporné body - např. funkce ministra zahraničních věcí Unie se nazývá vysoký představitel Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, označení zákon a rámcový zákon byly vypuštěny aj. Velká část obsahu Euroústavy, jako např. právní subjektivita EU, posílení Evropského parlamentu, rozšíření rozhodování kvalifikovanou většinou v Radě, vytvoření úřadu předsedy Evropské rady atd. zůstala zachována. Portugalské předsednictví završilo jednání o nové smlouvě během neformálního summitu v Lisabonu dne 19. října 2007. Smlouva byla podepsána dne 13. prosince 2007 též v Lisabonu. Barroso, předseda Evropské komise, Pötering, předseda Evropského parlamentu, a Sócrates, předseda Evropské rady, pronesli každý svůj projev, ve kterém přivítali tuto událost. V předvečer, v průběhu oficiální oslavy v Evropském parlamentu ve Štrasburku, tyto tři osobnosti podepsaly a slavnostně vyhlásily Listinu základních práv.¹⁶ Napříč Evropou je proto díky místu ujednání a slavnostního podpisu dokument nazýván Lisabonskou smlouvou (celý název dokumentu zní *Lisabonská smlouva pozměňující smlouvu o Evropské unii a smlouvu o založení Evropské unie*).¹⁷

3.2.2 Ratifikace Lisabonské smlouvy

Lisabonská smlouva bude muset být nyní ratifikována 27 členskými státy v souladu s ústavními pravidly každého ze členských států. Maďarsko bylo prvním členským státem, který tuto proceduru dne 17. prosince ukončil.¹⁸

V současné době se čeká se schválením na dva státy Evropské unie, a to na Irsko a Českou republiku. Podle plánů měla Lisabonská smlouva vstoupit v platnost dne 1. ledna 2009.

Většina členských států Evropské unie se rozhodla ratifikovat Lisabonskou smlouvu na půdě národních parlamentů. Pouze Irové se rozhodli pro všelidové hlasování o smlouvě. K Lisabonské smlouvě se vyjádřili v referendu dne 12. června 2008 - a řekli NE (viz obr. č. 2). K hlasování se dostavilo 53,1 % oprávněných voličů,

¹⁶ EUROSOP. *Lisabonská smlouva* [online]. 2008, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/297/sekce/vyjednavani-a-obsah/>>

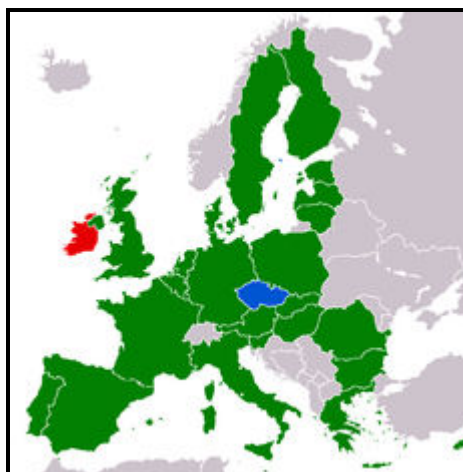
¹⁷ EUROSOP. *Lisabonská smlouva* [online]. 2008, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/297/sekce/vyjednavani-a-obsah/>>

¹⁸ EVROPSKÁ KOMISE. *Souhrnná zpráva o činnosti EU za rok 2007*. 1. vyd., Lucemburk, Brusel: 2008. s. 30. ISBN 978-92-79-07098-3

z nichž 53,4 % (28,3 % veškerých oprávněných voličů) bylo proti přijetí Lisabonské smlouvy. Pro se vyslovilo 46,6 % hlasujících, tj. 24,7 % voličů.¹⁹

Další neúspěch je pro Evropskou unii nepřijatelný, a proto zahájila summit EU, který se hluboce zabýval neúspěšným hlasováním v Irsku. Summit navrhl, aby se v Irsku uskutečnilo druhé referendum o Lisabonské smlouvě. Irsko však za další hlasování požadovalo záruky, a to v podobě zanechání eurokomisaře, dále neutralitu Irska, daňovou autonomii a nezpochybnování irského zákazu potratů. Některé z těchto příslibů, které Evropská unie dala Irsku, by se měly týkat všech členských států.

Obrázek č. 2: Stav schvalování Lisabonské smlouvy v EU (zelená - schválena, červená - odmítnuta, modrá - bude schvalována parlamentem státu)²⁰

¹⁹ EUROSOP. *Ratifikace Lisabonské smlouvy* [online]. 2008, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/>>

²⁰ WIKIPEDIA. *Lisabonská smlouva* [online]. 2001, poslední revize 9. 4. 2008 [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lisabonsk%C3%A1_smlouva>

3.2.3 Ratifikace Lisabonské smlouvy v České republice

V České republice musí Lisabonskou smlouvu schválit obě komory Parlamentu ústavní většinou. Pro smlouvu tedy musí hlasovat tři pětiny poslanců i senátorů. Ratifikace smlouvy skončí tehdy, až ji podepíše prezident ČR. To by mohlo zbrzdít další vývoj této smlouvy, jelikož prezident České republiky nepatří mezi příznivce reformy smluv, a už vůbec ne Lisabonské smlouvy.

Poslanecká sněmovna schválila Lisabonskou smlouvu 18. února 2009. Pro přijetí dokumentu hlasovalo 125 ze 197 přítomných poslanců. Poslanci svůj souhlas s ratifikací doplnili usnesením. V něm odmítli případné snahy o zpochybňování takzvaných Benešových dekretů a poválečného majetkového uspořádání.

V Senátu se schvalovací proces prozatím pozastavil. Nejprve se Senát na podnět Evropského výboru obrátil na Ústavní soud, s žádostí o ústavní přezkum smlouvy. Ten se měl zaměřit na šest oblastí dokumentu. A to jmenovitě, oblast předání některých pravomocí na evropskou úroveň, možnost měnit způsob rozhodování v Radě EU z jednomyslného na většinový (ztráta práva veta pro členské státy) nebo způsob uznání Listiny základních práv EU a její právní závaznost pro Česko. 26. listopadu 2008 rozhodl Ústavní soud ČR, že šest zkoumaných částí Lisabonské smlouvy není v rozporu s českou ústavou.

Následně Senát nechal smlouvu projednat svými výbory. Prozatím bylo další projednávání na plenárním shromáždění odsunuto až poté, co budou schváleny jednací řády obou komor parlamentu a stykový zákon. Někteří senátoři požadují, aby byl nejdříve schválen tzv. vázaný mandát, podle kterého by předávání pravomocí z národní na evropskou úroveň musely schválit obě komory Parlamentu.²¹

3.2.4 Hlavní body Lisabonské smlouvy

Lisabonská smlouva má prohloubit evropskou integraci a zajistit efektivní fungování Evropské unie do budoucna. Kritici dokumentu tvrdí, že jeho schválení povede k výraznému omezení suverenity jednotlivých členských států. Lisabonská smlouva zavádí funkce stálého předsedy Evropské rady voleného na 2,5 roku. Vznikne funkce představitele pro zahraniční a bezpečnostní politiku, která původně měla nést

²¹ EUROSOKOP. *Ratifikace Lisabonské smlouvy* [online]. 2008, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/>>

název Ministr zahraničí Evropské unie. Zakládá Evropskou policii. Hlasovat se bude na základě kvalifikované většiny, což znamená, že při usnášení rady ministrů bude stačit 55 % států s 65 % obyvatel Evropské unie. Od roku 2014 klesne počet členů Evropské komise na dvě třetiny počtu členských států. Díky takzvané Občanské iniciativě bude moci jeden milion občanů z většího počtu členských států vyzvat komisi k předložení svých návrhů. Smlouva také dává právní závaznost Chartě lidských práv. Další novinkou, kterou Lisabonská smlouva přinese, je takzvaný pojem Pasarela, který umožňuje Evropské radě měnit smlouvy bez předchozí ratifikace v národních parlamentech. Dále je to Ioanninský mechanismus, který dovoluje dočasné zablokování rozhodnutí rady ministrů. Lisabonská smlouva dále nově umožňuje vystoupení členské země z Evropské unie. Odebírá členským státům právo veta v oblasti energetiky, legální migrace, dopravní politiky a v otázkách rozpočtu. Dále ruší takzvaný půlroční princip rotace, na kterém jsou založena předsednictví členských států.

Smlouva zavádí právní subjektivitu Unie, která EU umožní uzavírat mezinárodní dohody a vstupovat do mezinárodních organizací. EU proto bude moci vystupovat a jednat jako jediný subjekt. Lisabonská smlouva posiluje zásady, na nichž je založena činnost Evropské unie: demokracii, právní stát, lidská práva a základní svobody, úctu k lidské důstojnosti a zásady rovnosti a solidarity. Vůbec poprvé vytváří konkrétní právní základ pro humanitární pomoc a umožňuje zřízení Evropského dobrovolnického sboru humanitární pomoci. Lisabonská smlouva vymezuje úlohu EU ve světě a také pojednává o společné bezpečnostní a obranné politice, kterou považuje za nedílnou součást společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Obsahuje tzv. „doložku solidarity“, která Unii a její členské státy vyzývá k tomu, aby jednaly společně v případě, že se některý členský stát stane cílem teroristického útoku.²²

To jaký čeká Lisabonskou smlouvu osud, je nyní v rukou předsedajícího státu Evropské unie - České republiky a Irska. Podle mého názoru, by se Lisabonské smlouvě měla dát šance. Pokud se některý z členských států nebude spokojen s řízením dle Lisabonské smlouvy, může přece podle nových pravidel vystoupit z tohoto celku a získat zpět bez problémů svou národní suverenitu, jejíž ztráta je hlavním trnem v oku všech eurokritiků.

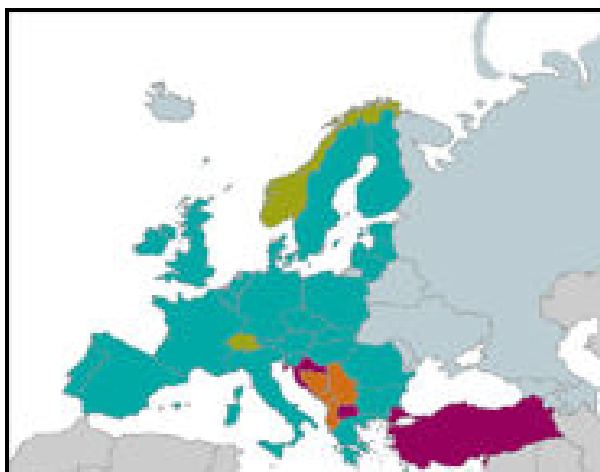
²² EVROPSKÁ KOMISE. *Lisabonská smlouva* [online]. 2008, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://europa.eu/abouteuropa/index_cs.htm>

4 DALŠÍ ROZŠIŘOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE

4.1 Dosavadní vývoj rozšiřování EU

Organizace založená v roce 1957, která je dnes známá jako Evropská unie, měla původně šest členů, kteří jsou zároveň zakladateli tohoto společenství. Jsou to Belgie, Francie, Německo, Itálie, Lucembursko a Nizozemsko. V roce 1973 se staly členskými státy Dánsko, Irsko a Spojené království. Řecko se připojilo v roce 1981 a Španělsko s Portugalskem následovaly v roce 1986. Rakousko, Finsko a Švédsko se připojily v roce 1995. V roce 2004 nastalo nejrozsáhlejší rozšíření Evropské unie, a to o tyto státy. Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko. V lednu 2007 se připojily Bulharsko a Rumunsko, čímž zvýšily počet členských států na 27 (viz obr. č. 3).

Obrázek č. 3: Mapa členských a kandidátských zemí EU²³

	Členské země	Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie
	Kandidátské země	Chorvatsko, Makedonie, Turecko
	Země, které odmítly vstoupit do EU v referendu	Norsko, Švýcarsko
	Potenciální kandidátské země	Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Kosovo, Srbsko

²³ EUROSOP. *Členské a kandidátské země EU* [online]. Praha: 2008, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/701/sekce/tabulka-c-1/>>

4.2 Členské státy EU

Tabulka č. 2: Členské státy Evropské unie²⁴

	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel (mil.)	HDP obyvatele PPS* (EU27=100)	na v Počet poslanců v Evropském parlamentu	Počet hlasů v Radě EU
Belgie	30 518	10.39	118	24	12
Bulharsko	110 910	7.28	39.3	18	10
Česká republika	78 864	10.22	82	24	12
Dánsko	43 094	5.47	121.2	14	7
Estonsko	45 227	1.32	74.7	6	4
Finsko	338 145	5.24	118.2	14	7
Francie	547 030	60.88	104.27	78	29
Irsko	70 282	4.11	144.5	13	7
Itálie	301 203	58.15	99.1	78	29
Kypr	9 251	0.79	91	6	4
Litva	65 303	3.58	62.3	13	7
Lotyško	64 589	2.26	59.1	9	4
Lucembursko	2 586	0.48	284.7	6	4
Maďarsko	93 030	9.96	63.5	24	12
Malta	316	0.40	76.2	5	3
Německo	357 021	82.37	112.7	99	29
Nizozemsko	41 526	16.65	130	27	13
Polsko	312 685	38.50	55.6	54	27
Portugalsko	92 391	10.68	74.2	24	12
Rakousko	83 858	8.26	126.5	18	10
Rumunsko	238 391	22.25	42.5	35	14
Řecko	131 940	10.72	98.1	24	12
Slovensko	49 035	5.46	69.7	14	7
Slovinsko	20 253	2.01	91.9	7	4
Španělsko	504 782	40.45	102.4	54	27
Švédsko	449 964	9.03	122.2	19	10
Velká Británie	244 820	60.78	116.3	78	29

²⁴ EUROSOKOP. *Členské státy EU* [online]. Praha: 2008, [cit. 5. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/701/sekce/tabulka-c-1/>>

4.3 Obavy z dalšího rozšiřování EU

U kořene evropské integrace stála snaha založit v Evropě řád, který by zajistil mír a stabilitu obyvatelům „starého kontinentu“. Rozšíření EU po pádu železné opony bylo vedeno přesně v tomto duchu – politické a ideové vakuum střední a východní Evropy bylo naplněno vizí sjednocení kontinentu.²⁵ Je otázkou, zda tato vize vydrží i další plánované rozšíření o státy blízkého východu.

Chorvatsko, Turecko a bývalá jugoslávská republika Makedonie jsou nyní kandidáty, s Chorvatskem a Tureckem EU již začala jednání o členství. Další země západního Balkánu jako Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora a Srbsko pracují také na splnění požadavků, které určila Evropská unie pro vstup všem novodobým kandidátským státům. Jsou to takzvaná Kodaňská kritéria, která byla stanovena na počátku 90. let díky narůstajícímu zájmu o vstup do tohoto společenství. Dříve bylo jediným kritériem pro vstup do Evropské unie geografická příslušnost k Evropě. Kodaňská kritéria vznikla jako reakce na žádosti bývalých komunistických zemí o přistoupení k Unii. Evropská rada v roce 1993 stanovila tři kritéria, která by měly tyto země splňovat. Před přistoupením musí noví členové EU mít:

- stabilní instituce zaručující demokracii, právní stát, dodržování lidských práv, úctu k menšinám a jejich ochranu,
- fungující tržní hospodářství a schopnost vyrovnat se s konkurenčním tlakem a tržními silami v Evropské unii,
- schopnost plnit závazky vyplývající z členství, včetně podpory cílů Unie,
- musí mít veřejnou správu, která dokáže spravovat a provádět právní předpisy v praxi.²⁶

²⁵ KOVÁČOVSKÁ, L. *Rozšíření unie pro a proti*, [online]. Praha: Asociace pro mezinár. otázky, 2009 [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.amo.cz/publikace/rozsirovani-evropske-unie---pro-a-proti.html>>

²⁶ FONTEIN, P. *Evropa ve 12 lekcích*. 1. vyd. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky ES, 2007. s. 57. ISBN 92-79-02860-X

4.4 Kandidátské státy Evropské unie

Chorvatsko se stalo kandidátskou zemí v roce 2004. Evropská unie s ním zahájila přístupové rozhovory 3. října 2005 (ve stejný den jako s Tureckem). Do poslední chvíle však nebylo jisté, zda rozhovory vůbec začnou kvůli dřívější malé ochotě chorvatské strany spolupracovat s Mezinárodním soudním tribunálem pro bývalou Jugoslávii (ICTY). V poslední době však Chorvatsko udělalo veliký pokrok při hledání generála Ante Gotoviny, obviněného z válečných zločinů, a tím splnilo zbývající podmínku pro zahájení přístupových rozhovorů. Cílem Chorvatska bylo vstoupit do EU v roce 2007, to se však nepodařilo. Odhady evropských představitelů však hovoří o možném datu vstupu kolem roku 2010. O možném vstupu Turecka do EU se vedou debaty již po desetiletí. Turecko podalo oficiální přihlášku v roce 1987, ale oficiální status dostalo až po summitu v Helsinkách v roce 1999. Evropská unie dodržela předem plánovaný termín a 3. října 2005 zahájila s Tureckem rozhovory o vstupu do EU. Rakousko se do poslední chvíle snažilo, aby jediným výsledkem přístupových jednání nemuselo být pouze plné členství v EU, ale také nějaká forma přidružení. To se nakonec prosadit nepodařilo. Očekává se, že přístupové rozhovory budou trvat „nejméně 10 let“. Zastánci přijetí Turecka poukazují na to, že by to znamenalo stabilizaci jeho institucí a právního řádu a posílilo by to význam ekonomiky EU ve světě. Pokud by Turecko splnilo všechny podmínky pro přijetí, není podle nich možné jeho vstup dále oddalovat. Vstup do Evropské unie by byl také jakousi odměnou za jeho dlouholeté členství v NATO a pokrok v oblasti ochrany lidských práv. Odpůrci Turecka v Evropské unii naopak poukazují na to, že jeho převážná část leží mimo Evropu a dále argumentují tím, že má velmi špatné vztahy se sousedním Kypru a Arménií. Mnozí z nich také pochybují o pokroku v oblasti dodržování lidských práv a upozorňují zejména na etnické spory s tureckými Kurdy. Kritici přijetí Turecka do EU se dále obávají změny mocenské rovnováhy v Evropě (předpokládá se, že by Turecko bylo v době vstupu nejlidnatějším státem EU, navíc s většinovou muslimskou populací). Další kandidátskou zemí je Makedonie. EU udělila Makedonii oficiální status kandidátské země 17. prosince 2005. Vedoucí představitelé Evropské unie ocenili pokrok, který Makedonie učinila v politické i hospodářské oblasti. V období před vstupem do EU bude ale muset mimo jiné vyřešit spory s Řeckem o název státu a zmírnit etnické spory mezi Makedonci a menšinovými Albánci. Vstup do EU se předpokládá v období 2010-2015. Statut kandidátské země má v současné době i Norsko. Norsko požádalo o vstup do EU již dvakrát, v obou případech ale občané

hlasovali v referendu proti vstupu do EU (v letech 1972 a 1994). Jako všechny severské státy se Norové obávají ztráty své suverenity, hlavně při rozhodování o svém rybářském průmyslu. Norsko je bohatý stát a navíc s velkými ložisky ropy a zemního plynu, tím také odpadá ekonomický motiv vstupu do EU. Švýcarsko je ojedinělým jevem Evropské unie. V roce 1992 podala švýcarská spolková vláda přihlášku do Evropské unie, ale bez podpory parlamentu a voličů. Obdobně jako v Norsku občané odmítli v referendu již samotná přístupová jednání. Panovaly obavy ze ztráty tradiční švýcarské neutrality, omezení suverenity a politických práv, dále také z masivního zvýšení daní na úroveň EU. Švýcarsko zvolilo cestu bilaterálních smluv s Unií. Tak např. v rámci Bilaterálních smluv II. přistoupilo od roku 2006 k dohodě o Schengenském prostoru.²⁷

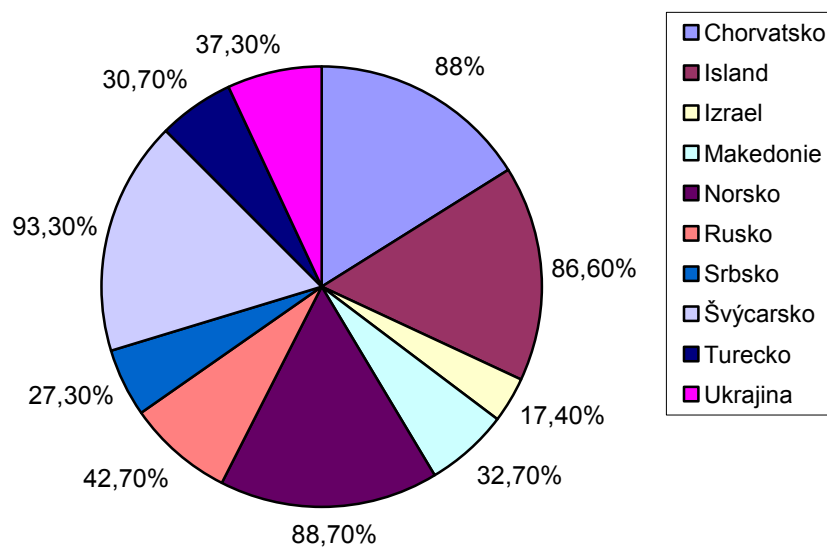
Z dotazníkového šetření mezi 150 studenty Vysoké školy evropských a regionálních studií vyplynulo, že jsou pouze pro vstup vyspělých zemí do EU, jako je například Švýcarsko, pro jehož vstup je 93,3 % dotázaných studentů nebo pro Chorvatsko s Norskem, které v dotazníkovém šetření získaly 88 % hlasů. Dalším možným budoucím členem EU by mohl být Island, pro jehož vstup do společenství bylo 86,6 % dotázaných studentů. Dotazníkové šetření prokázalo, že není vhodné rozšiřovat Evropskou unii o méně vyspělé státy, které mají naprosto odlišnou kulturu i náboženství, než značná část Evropské unie. Jsou to státy, jako například Izrael, pro jehož vstup do EU je pouhých 17,4 % dotázaných. Jsou zde také kandidátské státy, které mají velký potenciál stát se členy EU, ale stále vyvolávají značné obavy, které pramení z jejich politické minulosti, jako je tomu například u Ruska, pro jehož vstup je 42,7 % dotazovaných (viz tabulka č. 3 a graf č. 1).

²⁷ *Kandidátské státy EU* [online]. Praha: Evropská unie, 2006-2008. poslední revize 22. 5. 2007 [cit. 27. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://fjords.eu/evropsk_unie_cs.html>

Tabulka č. 3: Souhlas se vstupem do EU

Stát	Ano	Ne
Chorvatsko	88 %	12 %
Island	86,6 %	13,3 %
Izrael	17,4 %	82,6 %
Makedonie	32,7 %	67,3 %
Norsko	88,7 %	11,3 %
Rusko	42,7 %	57,3 %
Srbsko	27,3 %	72,7 %
Švýcarsko	93,3 %	6,7 %
Turecko	30,7 %	69,3 %
Ukrajina	37,3 %	62,7 %

Graf č. 1: Aktivní hlasy pro vstup kandidátských zemí

4.5 Geografické hranice EU

Ve většině členských států proběhly debaty o ratifikaci ústavní smlouvy, které ukázaly, že mnoho Evropanů má obavy z konečných hranic Evropské unie, a dokonce i o její identitu. Na tyto otázky neexistují jednoduché odpovědi, především proto, že každá země vidí své geopolitické a hospodářské zájmy jinak. Pobaltské státy a Polsko podporují členství Ukrajiny v Evropské unii. Možnost vstupu Turecka vyvolává otázky o statutu některých kavkazských zemí jako Gruzie a Arménie. Ačkoli Island, Norsko, Švýcarsko a Lichtenštejnsko splňují podmínky členství, nejsou členy Evropské unie, protože veřejnost v těchto zemích je v současnosti proti přistoupení. Politická situace v Bělorusku a strategická pozice Moldavska jsou stále problematické. Je jasné, že členství Ruska by v Evropské unii způsobilo nepřijatelnou politickou a geografickou nerovnováhu.²⁸

4.6 Centralizace EU versus rozšiřování EU

Jak je již zmiňováno, Evropská unie se po celou svou existenci snaží o vysoký stupeň integrace, centralizace a harmonizace orgánů a institucí. To, co fungovalo mezi šesticí relativně homogenních států, může jen stěží spolehlivě fungovat mezi 27 a více velice rozdílnými zeměmi. A zde se naskytá otázka, zda Evropská unie překoná další rozšíření bez jednotného aktu, kterým je Lisabonská smlouva. Zde je ukázka, jak spolu dané problémy souvisejí a jak jsou propletené.

Pokračující teritoriální rozšiřování unie představuje nejen překážku dalšímu prohlubování integračního procesu. Země s nízkou životní úrovní, chybějící legislativou, čekající na příliv prostředků ze strukturálních fondů se nebudou moci zapojovat do intenzivnější spolupráce v nových oblastech, po kterých volá mimo jiné Spolková republika Německo a Francie – tahouni evropského integračního procesu. To by mohlo vést k rozhodnutí vyspělejších členských zemí založit si určitý „elitní klub“ a pozvolná „vícerychlostní“ integrace by vedla k rozvolnění vzájemných vazeb mezi státy a omezení solidarity a sounáležitosti mezi členskými zeměmi.²⁹

Už nyní se objevily při východním rozšíření v roce 2004 obavy u starších členů Evropské unie.

²⁸ FONTEIN, P. *Evropa ve 12 lekcích*. 1. vyd. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky ES, 2007. s. 57. ISBN 92-79-02860-X

²⁹ KOVÁČOVSKÁ, L. *Rozšíření unie pro a proti* [online]. Asociace pro mezinár. otázky, 2009. [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.amo.cz/publikace/rozsirovani-evropske-unie---pro-a-proti.html>>

Je tedy jasné, že vidina harmonické a celistvé Evropské unie se zcela vylučuje s dalším rozšiřováním o méně vyspělé státy. Jaký postoj Evropská unie zaujme k tomuto problému, se vyvine v následujících letech. Možné rozšiřování Evropské unie jistě také závisí na schválení Lisabonské smlouvy, která by měla zajistit rychlejší a početnější přijímání eventuelních členů. V současném stavu není Evropská unie schopna přijmout další členy, jelikož Smlouva z Nice (smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Římské smlouvy) zavedla jen opatření, které Evropskou unii připravilo pouze na rozšíření v roce 2004 a následně 2007 o 12 nových členských států.

5 UDRŽITELNOST SOCIÁLNĚ – EKONOMICKÉHO MODELU V DOBĚ GLOBALIZACE

Ačkoliv dnes v Evropské unii neexistuje jednotný model sociálního zabezpečení, jednotlivé členské státy mají podobný přístup k problematice sociálních jistot svých občanů, který se stále více projevuje i na úrovni evropské integrace. Pro mnohé státy a jejich občany se Evropská unie stává garantem vysokých sociálních standardů a jistot. Právě proto se často hovoří o specifickém sociálně-ekonomickém modelu Evropské unie, ačkoliv jde spíše o společné hodnoty států Evropské unie, které v praxi jednotlivé členské země provádějí samy. Míra státních zásahů a sociální ochrany je v EU vyšší než jinde ve světě.³⁰

Evropský sociální model se často srovnává se sociálním modelem Spojených států, který se vyznačuje daleko vyšší zodpovědností jednotlivce (v závislosti na jejich historickém vývoji a tradicích). Státní zásahy se zde omezují na zajištění nejzákladnějších práv a potřeb a velká část odpovědnosti (včetně např. zdravotního pojištění) se ponechává na jednotlivci. Nižší zásahy státu znamenají nižší míru zdanění, větší volnost ekonomických subjektů, větší aktivitu soukromých firem (v inovacích, vývoji i tvorbě pracovních míst – tedy často i nižší nezaměstnanost). Na druhou stranu ale přináší větší sociální rozdíly, více chudých lidí nebo omezený přístup sociálně slabých ke zdravotní péči, ke vzdělání apod. Jiný sociální model s tradičně velkou odpovědností rodiny i společnosti existuje v Japonsku. Míra sociální ochrany ve vyspělých zemích je daleko vyšší než v zemích rozvojových, kde často chybí peníze i vůle na zajištění nejzákladnějších sociálních potřeb a práv. Ve vyspělých zemích se tak modely liší spíše podílem státu a jednotlivce či soukromých firem na sociálních výdajích a službách.³¹

U sociálně – ekonomického modelu, kterým se řídí země Evropské unie, jsou také značná rizika. Tento model přináší nejen velkou míru sociální ochrany a zabezpečení občana EU v možné životní tísní, ale také negativa ve formě vyšší nezaměstnanosti, jelikož lidé nemají motivaci zabezpečovat své potřeby a s klidným svědomím ponechávají tuto funkci na svých státech. Ten princip přispívá k velkému

³⁰ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 246. ISBN 978-86708-32-4

³¹ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 246. ISBN 978-86708-32-4

zadlužení jednotlivých členských států, protože systém vysoké sociální úrovně je velice finančně nákladný.

Proč právě sociálně-ekonomický model a jeho udržitelnost dnes patří k aktuálním problémům EU? Jednoduše proto, že tento model je v současné době vystaven ohromnému tlaku. Tento tlak přichází jednak zevnitř samotné EU (demografické změny) a jednak zvenku (globalizace, globální konkurence).

5.1 Smysl globalizace

Globalizací rozumíme systém mezinárodních vztahů vyvolaných a souvisejících se založením Brettonwoodských institucí. Smysl založení Mezinárodního měnového fondu (IMF) a Světové banky (WB) byl dvojitý: pomocí podpory rozvoje světového obchodu podpořit dynamiku rozvoje národních ekonomik zničených a poškozených druhou světovou válkou. Druhou myšlenkou bylo předejít opakování světové hospodářské krize, která byla a je obecně považována za jednu z příčin vedoucích ke druhé světové válce. Globalizace je tedy spjata s rozvojem světového obchodu, trhu, hospodářství a finančních systémů, není rozvojem neuspořádaného světového trhu, volného trhu ultraliberální tržní ekonomiky. Naopak jejím smyslem je prostřednictvím efektivních zásahů, regulací, ovlivňování pravidel předejít poruchám ekonomického hospodářského cyklu, které by vedly k další krizi a navazujícím válečným konfliktům.

Globalizace v této době rovněž vychází z myšlenky globální sociální solidarity, kolektivní solidarity, ze snahy zamezit vzniku nepřekonatelných rozdílů, tenzí a konfliktů mezi světovým bohatstvím a světovou chudobou. Z tohoto pohledu je myšlenka, která stála za založením Brettonwoodských institucí, myšlenkou totožnou s ideou vedoucí ke vzniku a rozvoji Evropských hospodářských společenství. Jde o pokus řídit světové hospodářství prostřednictvím světového obchodu a světových finančních toků takovým způsobem, aby pomáhaly rovnoměrnému vývoji, vedly k transparentní, zúčtovatelné hospodářské konkurenci, k rozvoji silné střední třídy, k zmírnění chudnutí chudých kolonií, svěřeneckých území.³²

³² HYBÁŠKOVÁ, H. *Globalizace a globální problém. Politika ČR a globalizace*. Praha: Univerzita Karlova, 2006. s. 311. ISBN 80-87076-01-X

5.2 Základní prvky vysoké míry sociální ochrany v EU

- **Základní sociální práva** jsou v Evropě pojímána poměrně široce. V některých státech Evropské unie z nich vyplývá i velká síla odborů. Za základní sociální práva se považují například právo sdružování do odborů, právo na stávku, na ochranu proti neoprávněné výpovědi, právo na rovné zacházení či zákaz diskriminace.
- **Sociální ochrana** je v Evropě realizována dlouhodobě se vyvíjejícím systémem, který přerozděluje příjmy na základě progresivní míry zdanění (vyšší příjmové skupiny platí vyšší daně než chudší příjmové skupiny) nebo různých způsobů stanovení minimální mzdy. Často jsou vypláceny štědré sociální podpory a dávky.
- **Právní regulace sociálního a pracovního prostředí** je opět v Evropě pojímána velmi široce a zahrnuje například zdravotní a bezpečnostní předpisy, omezení délky pracovní doby, možnosti placeného volna, ochranu pracovního místa a předpisy zajišťující rovnoprávné zacházení.
- **Odpovědnost státu** za zaměstnanost je v Evropě chápána jednak jako tzv. aktivní politika zaměstnanosti (rekvalifikace, tvorba pracovních míst), jednak jako vyšší míra zásahů státu do regionálního rozložení ekonomické aktivity, investiční pobídky apod.³³

5.3 Evropská unie jako globální hráč

Evropská unie klade důraz na vzájemné vztahy členů společenství a ne na autonomii jednotlivých států, na kulturní různorodost a ne na asimilaci, na kvalitu života namísto hromadění hmotného bohatství, na udržitelný rozvoj nikoli na neomezený materiální růst, na universální lidská práva a práva přírody místo na práva vlastnická a na globální spolupráci místo jednostranného výkonu moci. Takto optimisticky vidí dnešní Evropu autor knihy *Evropský sen*, v níž srovnává Evropu a USA. *Evropský sen* má podle něj sílu, protože vytváří nový historický rámec, zaměřený na kvalitu života, udržitelnost, mír a harmoničnost. Je cestou, jak řešit problémy dneška vyplývající zejména z procesu globalizace. Je příjemné, že aspoň někdo tak vysoce oceňuje evropský model. Nastává také otázka, zda tento model skutečně nabízí možná

³³ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 247. ISBN 978-86708-32-4

řešení a zda je opravdu modelem pro jiné části světa. To platí zejména v současné éře globalizace.

EU představuje největšího obchodního partnera se zbožím i se službami na světě. Již v roce 2000 činil podíl Evropské unie na celkovém světovém obchodu se službami 24 %, ve srovnání s USA, kde tento podíl činil 22 %. HDP Evropské unie je kolem 30% celosvětového HDP, což znamená, že EU je skutečným konkurentem USA.

O tom, že EU je důležitým aktérem globálních vztahů, svědčí i skutečnost, že řada nadnárodních společností je evropského původu.

V současné době se hovoří o takzvané krizi evropského modelu. Tato krize má vnitřní i vnější příčiny. K vnitřním příčinám patří: neschopnost přizpůsobit se ekonomickým změnám, vyžadujícím přechod na znalostní společnost, rozpočtová a monetární politika podporující růst, nedostatečná reakce na nová očekávání občanů EU, stárnutí populace, nedostatky v řešení environmentálních problémů, nedůvěra v demokracii ze strany občanů tohoto společenství. Vnějšími příčinami krize jsou rizika rozpuštění se v globalizujícím se světě terorismu.³⁴

5.4 Nedostatky globalizace

Výchozí idea humanistické globalizace jako nástroje světové stability, rozvoje, bezpečnosti a prosperity je narušena vážnými nedostatky, které ohrožují nejen sociálně-ekonomický model Evropské unie, ale hlavně celosvětovou bezpečnost.

Jde taxativně o tyto nedostatky:

- nepřekonání asymetrického rozvoje světového bohatství, rostoucí rozdíly mezi světem bohatství a světem chudoby, růst světové chudoby, nenaplnění cílů tisíciletí,
- neodstranění pozůstatků studené války, přetrvávající existence nedemokratických autoritativních režimů, bez tržních ekonomik, nedodržování práva a principu trvalé udržitelnosti,
- porucha funkčnosti WB a IMF způsobená nezařazením Číny jako nejvýznamněji rostoucí ekonomiky světa do kontrolovatelného smluvního systému těchto institucí,

³⁴ KRUŽÍKOVÁ, E. *Globalizace a globální problém*. Praha: Univerzita Karlova, 2006. s. 311. ISBN 80-87076-01-X

- nezajištění bezpečnosti světové energetiky, nekontrolovatelný růst spotřeby energie, nenaplnění principu udržitelnosti.³⁵

5.5 Jak čelit globalizaci

Sebedůvěra Evropanů stoupá a svůj podíl na tom má i strategie EU pro růst a zaměstnanost, jež přispívá k vyrovnávání se s globalizací. Sdělení Komise vydané jako podklad k diskuzi na říjnovém neformálním summitu EU zdůrazňuje rostoucí důvěru v budoucnost Evropy. Stimulace růstu a zaměstnanosti je základem evropské politiky vyrovnávání se s globalizací. Jak uvedl předseda Komise José Manuel Barroso, chceme-li Evropě zaručit udržitelnou prosperitu, založenou na růstu, zaměstnanosti, sociálním začlenění a mezinárodní spolupráci, vedoucí představitelé evropských zemí nyní musí udržet stávající kurs a zdvojnásobit úsilí. Aby EU obstála v podmínkách 21. století, musí její členské státy nadále investovat do lidského kapitálu, zabezpečení dodávek energie a ochrany spotřebitelů a zároveň posílit spolupráci v oblasti boje proti trestné činnosti, terorismu a změně klimatu. Evropská unie se svými 500 miliony obyvatel zaujímá první místo na světě z hlediska objemu vývozu i dovozu a Komise v této souvislosti zdůrazňuje význam pokračující liberalizace obchodu. Návrat k protekcionismu by Evropanům pravděpodobně přinesl hospodářský pokles. Nicméně podmínky obchodu musí být pro všechny stejné. „Chceme, aby naši partneři více otevřeli své trhy,“ říká předseda Barroso. K politickým cílům uvedeným v dokumentu patří stimulace hospodářských reforem v zájmu udržitelné prosperity a zajištění více příležitostí díky lepšímu přístupu k sociálním službám, zaměstnání a vzdělávání, včetně celoživotního vzdělávání. Vzdělávání ovšem stále představuje problematickou oblast. Podle jiného dokumentu Komise se tolik potřebné reformy školství rozbíhají příliš pomalu, což ohrožuje konkurenceschopnost Evropy na globálním trhu. Jak vyplývá z výroční zprávy EU o vzdělávání a odborné přípravě, členské státy dosud ve velké míře neplní pět cílů stanovených pro rok 2010 a potýkají se s příliš vysokým počtem případů nedokončení školní docházky, s nedostatečnou výukou cizích jazyků či s nedostatečnou

³⁵ HYBÁŠKOVÁ, H. *Globalizace a globální problém. Politika ČR a globalizace*. Praha: Univerzita Karlova, 2006. s. 231. ISBN 80-87076-01-X

čtenářskou gramotností 15letých žáků (problémy má každý pátý). Pozitivní zjištění je, že nadále roste počet absolventů matematických, přírodovědných a technických oborů.³⁶

Ale i přes všechny tyto úspěchy je více než jasné, že globalizace a sociální jistoty se navzájem naprosto vylučují. Evropská unie by si měla ujasnit své priority. Měla by zaujmout jednotný postoj.

Lze se domnívat, že nejde být schopným a neústupným konkurentem jiným světadílům, a přitom vynakládat horentní sumy za sociální zabezpečení svých obyvatel. Jedním z důvodů, proč je USA tak silnou a konkurence schopnou velmocí je to, že jejím občanům je naprosto přirozené postarat se o zabezpečení svých životních potřeb sám bez pomoci státu. Každý jedinec myslí, jak se říká „na zadní kolečka“, a nežije nadstandardně, když si to nemůže dovolit. To je opak evropského trendu, který se objevil počátkem 90. let i v ČR.

Není možné, aby Evropská unie přijímala další členy s příslibem stejných sociálních výhod, které mají členské státy stávající. A to z toho důvodu, že to teoreticky ani prakticky není možné. Dlouhodobé členské státy jsou již s ekonomickým vývojem spoustu let napřed a potřebují finanční prostředky na další nové technologie a jiné. Nové, méně vyspělé státy by Evropskou unii spíše „brzdily“, než aby hnaly evropskou integraci kupředu.

5.6 Sociálně-ekonomický model a světová krize

V nastalé ekonomické situaci, kterou sebou přinesl rok 2009 je jistě více náročné udržet tento model na tak vysoké úrovni. Eurozóna hlásí historický propad. Špatné zprávy se nesou celou Evropou a slovo recese se ozývá ze všech stran. Řada zemí EU již zveřejnila výsledky vývoje svých ekonomik za poslední čtvrtletí loňského roku. Ty tvrdí, že globální krize na Evropu již dolehla. Ekonomiky Evropské unie i eurozóny klesly proti předcházejícímu čtvrtletí shodně o 1,5 procenta. Jedná se tak o největší propad v historii eurozóny. Do značné míry se na tom podílely špatné výsledky německé ekonomiky, která je největší v Evropské unii. Tamní hrubý domácí produkt totiž ve čtvrtém čtvrtletí klesl o 2,1 procenta proti třetímu čtvrtletí. Znamená to nejhorší výsledek od sjednocení země v roce 1990. V recesi se již ocitla i Itálie, jejíž HDP podle předběžných údajů klesl o 1,8 procenta. Jedná se přitom o nejsilnější propad od začátku 80. let. Také francouzská ekonomika se v posledním kvartále propadla o 1,2 procenta a dostala se tak do recese. Špatné výsledky hlásí i Maďarsko, tamní ekonomika klesla o

³⁶ EVROPSKÁ KOMISE. *EU-globální problémy* [online]. Praha: 2007, [cit.19. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/news/employment/071004_1_cs.htm#top>

jedno procento. Největší propad zatím zaznamenalo Lotyšsko, kde HDP v meziročním srovnání klesl o 10,5 %. Naopak slovenská ekonomika ve čtvrtém čtvrtletí sice zpomalila, ale přesto ještě stále rostla. Její HDP vzrostl o relativně vysokých 2,7 %. Větší růst si podle zatím dostupných informací připsal jen Kypr, jehož HDP rostl o tři procenta.³⁷

Odhady Komise uvádějí, že v roce 2008 klesl hospodářský růst na zhruba 1 % v EU i v eurozóně – v roce 2007 činil necelá 3 %. Podle poslední prognózy má reálný HDP v obou regionech v roce 2009 poklesnout o téměř 2 %. V následujícím roce by se měl zvýšit asi o 0,5 %. Tyto odhady jsou oproti údajům z podzimu minulého roku pesimističtější.³⁸

³⁷ LIDOVÉ NOVINY. *Eurozóna hlásí his. propad*. Praha: 14. 2. 2009, číslo vydání 38, ročník XXII

³⁸ EVROPSKÁ KOMISE. *Na hospodářství EU doléhá světová krize* [online]. Praha: 2007, [cit. 21. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/news/economy/090119_1_cs.htm>

6 BUDOUCNOST EVROPSKÉ UNIE

Evropská unie se již od svých začátků potýká s problémem dvou rozdílných pohledů na podobu evropského integračního procesu. I v dnešní době je tento problém častým tématem při mezivládních diskusích. Na jedné straně je zde představa o vzájemné a úzké spolupráci s následným zřízením jedné vlády (národní princip), který však vyvolává obavy ze strany členských států, jelikož by to mohlo znamenat ztrátu národní suverenity. Druhá vidina představuje spolupráci samostatných států, které si mohou, ale nemusí být nápomocni v oblasti společných zájmů (mezivládní princip). Tento princip se však zcela vymyká vidině sociálního modelu, díky kterému získala Evropská unie svou popularitu. U tohoto principu je velká hrozba rozpadu evropské integrace a jejího omezení na volný obchod.

I přesto se v dosavadním vývoji evropské integrace podařilo udržet křehkou rovnováhu mezi oběma přístupy. Hranice jejich vzájemného prolínání stanoví základní principy sdílení pravomocí mezi EU a jejími členskými státy, tj. princip proporcionality (integrace nesmí překročit rámec toho, co je nezbytné pro dosažení jejích cílů, tedy úroveň konsensu všech členských států dosaženého při formulaci smluvních dokumentů EU) a princip subsidiarity (konkrétní akce EU musí být prováděna na co nejnižší úrovni vládnutí, nejbližší k občanovi, kde je to efektivní a přínosné; tj. tam, kde je vhodnější a efektivnější regionální či státní úroveň, je třeba řízení přenést na regionální a vládní autority, pokud je efektivnější komunitární dimenze, je řízení svěřeno orgánům EU).³⁹

6.1 Rozdílné teoretické přístupy k evropské integraci

V politologii a dalších vědách zabývajících se procesy regionální integrace existují různé přístupy, které můžeme v historické i aktuální perspektivě zaznamenat i v rámci evropské integrace. Žádný z nich není přítom ani v Evropě dominantní a všechny se vzájemně prolínají. Jedná se o:

- **federalistický přístup**, jenž je odvozen zejména od příkladu USA, kde se z původní konfederace 13 kolonií vytvořila jednotná federace. Jeho významným vzorem je také uspořádání Spolkové republiky Německo, ve které se jednotlivé spolkové země těší vysoké míře autonomie ve vybraných politikách. Podstatou

³⁹ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 242. ISBN 978-86708-32-4

federalismu je postupné přenášení pravomocí z jednotlivých států na nadnárodní úroveň, až vznikne nový suverénní státní celek (třeba Spojené státy evropské),

- **neofunkcionalistický přístup**, který patří k nejlivnějším proudům v evropské integraci, představuje postupné přesouvání pravomocí z národní úrovně na úroveň nadnárodní, tj. na integraci řízenou technickými elitami. Integrace přitom začíná v méně náročných technických a ekonomických oblastech (low politics) a postupně se přelévá až do oblasti politické, bezpečnostní apod. (high politics). Důraz je kladen zejména na instituce vykonávající nadnárodní politiky (např. Evropská komise) a vznik suverénního státu přímo nepředpokládá,
- **mezivládní přístup** staví na první místo v procesu integrace vlády členských států. Politiky a kroky integrace vznikají výhradně na základě rozhodnutí mezivládního vyjednávání. Čistě mezivládní přístup (tj. i právo jedné členské země zablokovat rozhodnutí celé EU – právo veta) v evropské integraci postupně oslabuje zejména kvůli většímu počtu členských států. Větší počet členských států vede k tomu, že dosažení shody je mezi nimi čím dál obtížnější. Přesto i dnes právo veta v nejcitlivějších otázkách stále platí,
- **přístup vzájemné závislosti** je moderním přístupem spojeným s rozvojem globalizace v 70. letech. Rovněž staví na mezivládním vyjednávání, ovšem vzhledem k propojení světové ekonomiky a vzájemné závislosti zemí volá po nutnosti formulování společných (nadnárodních) pravidel v mnoha oblastech.⁴⁰

Nyní nastává otázka, zda má Evropská unie jinou možnost než stát se federací. Podle mého názoru zde není jiná možnost, jinak zde hrozí rozpad Evropského společenství. Na první pohled působí Evropská unie jako přehledný celek skládající se z 27 členských států. Opak je pravdou. Tento celek nemůže bez problémů fungovat, pokud nebude nastolen systém centrální federální vlády a to z toho důvodu, že každý stát v Evropské unii má naprosto přirozenou tendenci upřednostňovat nejprve zájmy své a až pak zájmy společenství. Je zcela normální, že vyspělé státy se nechtějí vzdát svých pravomocí a podřídít se celku, jako to učinili státy USA. A je vůbec možné žádat o to

⁴⁰ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 243. ISBN: 978-86708-32-4

země, které mají takovou historii? Je možné spojit státy, které vůči sobě uchovávají z dob minulých takový odpor?

6.2 Různé teoretické modely budoucího vývoje EU

Rovněž na budoucí uspořádání Evropské unie existují v teoretické rovině různé názory. I zde se ovšem jedná o modely, které v praxi nemohou zcela jednoznačně převládnout a budoucnost EU tak spíše spočívá v jejich vzájemné kombinaci.

- **Spojené státy evropské** představují model, jež je úzce spjat s federalistickou koncepcí. Předpokládá další posílení nadstátních institucí (Komise, Evropský parlament, Soudní dvůr), a to až do té míry, že všechny evropské politiky budou společné a vykonávané na úrovni integrace jejími orgány,
- **vícerychlostní Evropa** (Multi-speed Europe) je modelem, jenž ve svém důsledku rovněž směřuje k co nejširší integraci. Respektuje ovšem rozdílnou úroveň členských států a k realizaci společných cílů jim dává možnost postupovat odlišnou rychlostí. K realizaci různých aktivit EU stanovuje jednotlivým státům různá přechodná období. Příkladem vícerychlostní Evropy je již dnes přístup nových členských států na vnitřní trh, do měnové unie nebo do Schengenského prostoru,
- **variabilní geometrie** předpokládá odlišnou úroveň integrace v různých částech EU, tj. skupinu států, která bude realizovat všechny politiky, a skupinu států, která se z důvodu odlišných zájmů či podmínek některých projektů účastnit nebude. Na tomto základě tak vzniknou (třeba i trvale) odlišné stupně integrace v rámci EU. Příkladem zde může být neúčast Velké Británie a Dánska v EMU (jež je na rozdíl od ostatních států EU možná natrvalo) nebo projekty společné brany, jichž se některé státy EU zatím účastnit nechtějí,
- **flexibilní integrace** spočívá ve společném závazku všech členských států k určitému jádru integračních aktivit s tím, že určitá skupina zemí si může tyto závazky dobrovolně zpřísnit. Tuto možnost zavádí již dnes v EU Amsterdamská smlouva a typicky se může jednat například o ekologická pravidla a normy. Zejména severní státy, které dbají na ekologii více, již dnes aplikují v této oblasti přísnější pravidla,
- **Evropa `a la carte** neboli „Evropa z jídelníčku“, představuje nejvyšší míru flexibility ve volbě integračních aktivit, protože umožňuje členskému státu výběr z jakýchkoliv realizovaných integračních aktivit. V současném stavu

evropské integrace by tato varianta zřejmě znamenala její rozředění a posun zpět, možná i konec některých aktivit.⁴¹

V současné době se zrak většiny zástupců členských států upírá k Lisabonské smlouvě. Ta by měla nastolit jasná a přehledná pravidla, podle kterých by se řídily všechny členské státy i samotná Evropská unie. Je však otázkou, zda o to členské státy a jejich občané stojí.

⁴¹ DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007. s. 244. ISBN 978-86708-32-4

7 BOJ PROTI ZMĚNĚ KLIMATU

7.1 Vůdčí úloha EU

Změna klimatu je jednou z největších hrozeb, kterým naše planeta čelí. Pokud teplota Země překročí úroveň před industrializací o více než 20 stupňů Celsia, bude změna klimatu pravděpodobně nezvratná a mohla by mít obrovské dlouhodobé důsledky. Nízko ležící oblasti na Zemi včetně velkých částí Evropy by mohly zmizet pod stoupající hladinou moře. Kromě toho by mnoho oblastí na Zemi trpělo nedostatkem pitné vody. Stále častěji by docházelo k extrémním klimatickým jevům, které způsobují hmotné a hospodářské škody. Náklady na vyrovnání se změnou podnebí by mohly vést k hospodářskému úpadku některých států. Průměrná teplota Země se během 10 000 let až do průmyslové revoluce téměř nezměnila. Od roku 1850, kdy bylo zahájeno důsledné přesné měření, stoupla teplota o 0,76 stupňů Celsia. Pokud nezačneme jednat, pak podle mezinárodního vědeckého panelu, svolaného Organizací spojených národů, vzroste teplota během tohoto století o další 1,8-4 stupně Celsia, možná dokonce až o 6,4 stupňů Celsia.⁴²

V oblasti změny klimatu přijala Komise dne 10. ledna 2007 sdělení s názvem „*Omezení celosvětové změny klimatu na dva stupně Celsia-Postup do roku 2020 a na další období.*“ Komise připomíná, že cílem Unie je zabránit, aby oteplování planety přesáhlo 2 stupně Celsia, jak je již zmiňováno výše. Předkládá návrhy opatření, která by měla být přijata Evropskou unií i celým mezinárodním společenstvím k zamezení toho, aby v celosvětovém měřítku měla změna klimatu nezvratné důsledky. Sdělení je součástí souboru opatření, jimiž se zahajuje nová energetická strategie pro Evropu. Představuje významný příspěvek do probíhajících mezinárodních debat o budoucnosti mezinárodního režimu zápasu proti změně klimatu po roce 2012, kdy vyprší závazky snižování emisí přijaté v rámci Kjótského protokolu.⁴³

Dne 29. června 2007 přijala Komise své první pokyny pro přizpůsobení se dopadům změny klimatu. „*Zelená kniha „Přizpůsobení se změně klimatu v Evropě: možnosti pro postup EU*“ je založena na práci a závěrech evropského programu týkajícího se změny klimatu. Dokument představuje dvojí výzvu, s níž jsme

⁴² EVROPSKÁ KOMISE, *Boj proti změně klimatu*. 1. vyd., Brusel: Evropské spol., 2008. s. 24. ISBN: 978-92-79-06054-0

⁴³ EVROPSKÁ KOMISE, *Souhrnná zpráva o činnosti EU za rok 2007*. 1. vyd., Lucemburk, Brusel: 2008. s. 103. ISBN 978-92-79-07098-3

konfrontování: výrazně snížit emise skleníkových plynů, ale také přizpůsobit se vyvíjejícímu se klimatickému prostředí. Dokument navrhuje možná zacílení pro evropskou akci. Jeho hlavním cílem je zahájit debatu a konzultaci s veřejností v evropském měřítku s cílem vymezit, jak by se mělo v dané věci postupovat. Komise stanoví těžiska akce, jež by se měla přednostně zohlednit.⁴⁴

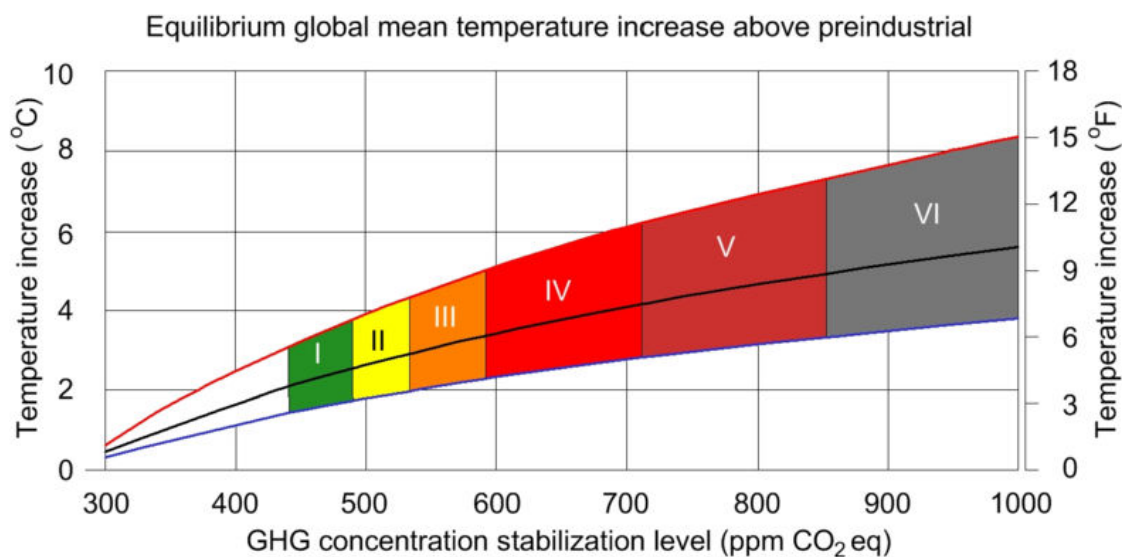
7.2 Důvody změny klimatu

Atmosféra obsahuje vodní páry, oxid uhličitý a další přirozeně se vyskytující plyny, jež propouštějí sluneční světlo, ale pohlcují teplo, které se odráží od Země. Tento přirozený proces, nazývaný „skleníkový efekt“, udržuje teplotu země na úrovni příznivé pro život. Bez něj by průměrná globální teplota byla nesnesitelných minus 18 stupňů Celsia. V důsledku lidských činností, např. spalování fosilních paliv a mýcení lesů s cílem uvolnit prostor pro zemědělskou půdu, se však v atmosféře zvyšuje obsah oxidu uhličitého a dalších plynů, které pohlcují teplo. Nárůstem těchto skleníkových plynů je umocňován přirozený skleníkový efekt, Země se otepluje a mění se klima. Řešením je snížení objemu globálních emisí skleníkových plynů, zejména oxidu uhličitého. K tomu je třeba lépe využívat přírodní zdroje. Hlavními zdroji emisí skleníkových plynů jsou fosilní paliva, tedy ropa, zemní plyn a uhlí, používané k výrobě elektrické energie, k topení, chlazení a v dopravě. Je třeba, abychom je spalovali v menší míře a účinněji. Zároveň je potřeba zabránit úniku oxidu uhličitého do atmosféry, např. jeho zachytáváním ihned při vzniku a jeho následným uložením pod zemí ve vytěžených plynových polích nebo solných kavernách. Pro odvrácení změny klimatu je velmi důležité zabránit odlesňování, zejména mizení tropických pralesů, o kterých se hovoří jako o plicích naší planety. Pokud rostou lesy, oxid uhličitý zachycují, jsou-li káceny, uvolňují jej. Ke globálnímu oteplování přispívají i další faktory, např. metan uvolňovaný z odpadu na skládkách nebo emise způsobené nadměrným používáním hnojiv, hlavními příčinami jsou však používání fosilních paliv a odlesňování.⁴⁵

⁴⁴ EVROPSKÁ KOMISE, *Souhrnná zpráva o činnosti EU za rok 2007*. 1. vyd., Lucemburk, Brusel: 2008. s. 103. ISBN 978-92-79-07098-3

⁴⁵ EVROPSKÁ KOMISE, *Boj proti změně klimatu*, 1. vyd. Brusel: 2007. 4 s. ISBN 978-92-79-06054-0

Graf č. 2: Vztah koncentrace oxidu uhličitého v atmosféře a růstu průměrné teploty podle 4. hodnotící zprávy IPCC⁴⁶

7.3 Kjótský protokol

Kjótský protokol je protokol k Rámcové úmluvě OSN o klimatických změnách. Průmyslové země se v něm zavázaly snížit emise skleníkových plynů o 5,2 %.

Tato redukce se vztahuje na koš šesti plynů, resp. jejich agregované průměrné emise (v jednotkách tzv. uhlíkového ekvivalentu, viz níže) za pětileté období 2008–2012. Kromě oxidu uhličitého (CO₂), methanu (CH₄) a oxidu dusného (N₂O), jejichž emise budou porovnávány k roku 1990, se závazek týká hydrogenovaných fluorovodíků (HFCs), polyfluorovodíků (PFCs) a fluoridu sírového (SF₆), jejichž emise mohou být porovnávány buď s rokem 1990 nebo 1995. Kjótský protokol získal svůj název podle japonského města Kjóto, ve kterém byl v prosinci 1997 dojednán. Kjótský protokol vstoupí v platnost více než 7 let po svém vzniku. Pro jeho platnost byly totiž stanoveny dvě podmínky, které musely být obě splněny:

- ratifikace alespoň 55 státy,
- ratifikace tolika státy Dodatku I (tedy průmyslově vyspělými zeměmi), aby jejich podíl na emisích všech států Dodatku I v roce 1990 činil alespoň 55 %.⁴⁷

⁴⁶ WIKIPEDIA. *Kjótský protokol* [online]. 2001, poslední revize 9. 4. 2008 [cit. 21. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kj%C3%B3tsk%C3%BD_protokol>

Tabulka č. 4: Země, které na základě Kjótského protokolu mají omezit své emise⁴⁸

Stát	Limit emisí	Datum ratifikace
Austrálie	108	3. 12. 2007
Belgie	92	31. 5. 2007
Bulharsko	92	15. 8. 2002
Česká republika	92	15. 11. 2001
Dánsko	92	31. 5. 2002
Estonsko	92	14. 10. 2002
Evropské společenství	92	31. 5. 2002
Finsko	92	31. 5. 2002
Francie	92	31. 5. 2002
Chorvatsko	95	Dosud neratifikovalo
Irsko	92	31. 5. 2002
Island	110	23. 5. 2002
Itálie	92	31. 5. 2002
Německo	92	31. 5. 2002
Rakousko	92	31. 5. 2002
Řecko	92	31. 5. 2002

7.4 Ekonomické důsledky omezení emisí

Pro většinu průmyslově vyspělých zemí přijaté závazky představují investice do energeticky úsporných technologií, podporu úspor energie v obytném sektoru, vývoj a podporu energeticky méně náročných forem dopravy a podporu udržitelného hospodaření v lesích. Vlády by měly odstranit deformace trhu s energiemi (dotace) a velkoryse podporovat inovace s cílem podpořit energeticky úsporné technologie.

Velikosti nákladů, které musí být vynaloženy na uvedené snížení emisí, závisí na výchozí pozici jednotlivých zemí (především různá struktura palivo-energetické základny a energetická náročnost ekonomiky), se ve vyspělých zemí (OECD) pohybují mezi 40–100 USD/t CO₂. Pokud by byl přijat závazek vysokého a stejného procentuálního snížení pro všechny (např. původní návrh EU na 15 % redukci), pak by ekonomické dopady působily především na největší emitenty CO₂, zvláště na USA,

⁴⁷ WIKIPEDIA. *Kjótský protokol* [online]. 2001, poslední revize 9. 4. 2008 [cit. 21. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kj%C3%B3tsk%C3%BD_protokol>

⁴⁸ WIKIPEDIA. *Kjótský protokol* [online]. 2001, poslední revize 9. 4. 2008 [cit. 21. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kj%C3%B3tsk%C3%BD_protokol>

Kanadu a Austrálii, kde by náklady byly podstatně vyšší než u ostatních rozvinutých zemí (průměr OECD je 1–2 % HDP).⁴⁹

7.5 Změny klimatu a rozvojové země

O poskytnutí finanční pomoci rozvojových zemím na boj s klimatickými změnami budou unijní lídři rozhodovat zřejmě v červnu na dalším summitu Evropské unie. Na nynějším summitu se sice státníci shodli, že se na balíku peněz pro zapojení chudých států do snižování emisí budou podílet, konkrétní sumu ale v tomto smyslu podle očekávání zatím neuvedli. Kolik by unie mohla rozvojovému státu dávat, je zatím jen předmětem spekulací. Odhaduje se, že celkové náklady spjaté s úsilím snižovat emise budou kolem roku 2020 ročně dosahovat asi 175 miliard eur. Podle jiných odhadů by se pak v roce 2030 náklady spojené s bojem proti globálnímu oteplování mohly v rozvojových zemích pohybovat mezi 23 miliardami až 54 miliardami eur. Značnou část by měly poskytnout bohaté země, tedy i EU. "Dosáhli jsme toho, že červnový summit bude jednat o konkrétních návrzích týkajících se způsobu, jakým bude Evropská unie financovat svou akci pro země třetího světa," řekl novinářům polský ministr pro evropské záležitosti Mikolaj Dowgielewicz. Hodně ale záleží na tom, jestli se do té doby vyjádří i další hráči jako Spojené státy. Podle polského premiéra Donalda Tuska, se hovoří o tom, že by EU mohla ročně přispívat mezi 20 miliardami až 40 miliardami eur. Blok ale zatím nechce na stůl dávat žádné konkrétní částky, aby se neznevýhodnil při jednání s mezinárodními partnery před kodaňskou konferencí. Na ní se svět bude pokoušet sjednotit v boji proti globálnímu oteplování po roce 2012, tedy po vypršení Kjótského protokolu. Z mnoha stran přitom zaznívá, že je třeba do tohoto nákladného úsilí vtáhnout i chudé země. Těm ale s přijímáním často velmi nákladných opatření budou muset bohaté země pomoci. "Evropská unie bude věnovat zvláštní pozornost potřebám nejzranitelnějších rozvojových zemí," píše se v závěrech skončeného summitu EU. "Bude to ještě hodně citlivé," připustil náměstek ministra životního prostředí Jan Dusík.⁵⁰

⁴⁹ WIKIPEDIA. *Kjótský protokol* [online]. 2001, poslední revize 9. 4. 2008 [cit. 21. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kj%C3%B3tsk%C3%BD_protokol>

⁵⁰ EKOLIST. *Evropská unie a životní prostředí* [online]. Praha: 2007, [cit. 26. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://ekolist.cz/evropa.stm>>

8 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

8.1 Výsledky dotazníkového šetření

V dotazníkovém šetření bylo osloveno 150 studentů Vysoké školy evropských a regionálních studií. Informace poskytli studenti prezenčního i kombinovaného studia všech ročníků se sídlem v Příbrami i Českých Budějovicích.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 61,3 % žen a 38,7 % mužů. 57,3 % dotázaných studují Vysokou školu evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a 42,7 % v Příbrami. Na otázky odpovědělo 43,3 % studentů prvního ročníku, 44 % studentů druhého ročníku a 12,7 % studentů třetího ročníku.

Následující tabulky a grafy vyhodnocují znalosti studentů a studentek o Lisabonské smlouvě. Výsledky jsou průměrně vyhodnocovány ze tří znalostních otázek z dotazníku.

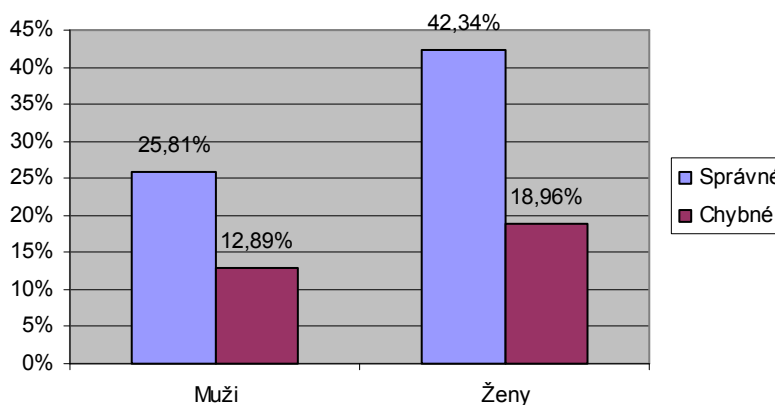
- Co si představujete pod pojmem Lisabonská smlouva?
- Je možné dle Lisabonské smlouvy vystoupit z EU?
- Co znamená pojem Pasarela?

Tabulky a grafy analyzují správné a chybné odpovědi dle pohlaví, místa studia a ročníků.

Tabulka č. 5: Znalosti studentů o Lisabonské smlouvě dle pohlaví

Srovnání dle pohlaví	<i>Správné odpovědi</i>	<i>Chybné odpovědi</i>
Muži	25,81 %	12,89 %
Ženy	42,34 %	18,96 %
Celkem	68,15 %	31,85 %

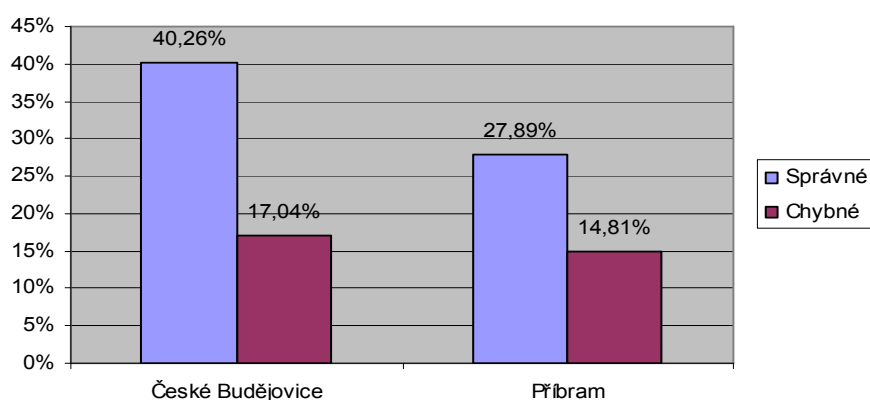
Graf č. 3: Znalosti studentů o Lisabonské smlouvě

Tabulka č. 6: Znalosti studentů o Lisabonské smlouvě dle místa studia

Srovnání dle místa studia	<i>Správné odpovědi</i>	<i>Chybné odpovědi</i>
České Budějovice	40,26 %	17,04 %
Příbram	27,89 %	14,81 %
Celkem	68,15 %	31,85 %

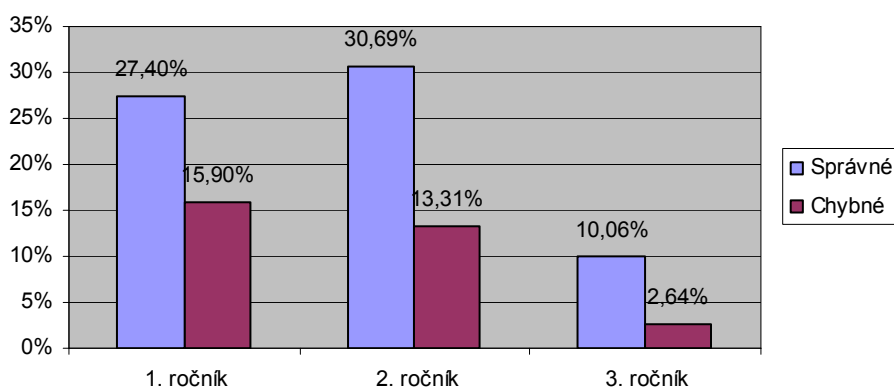
Graf č. 4: Znalosti studentů o Lisabonské smlouvě dle místa studia

Tabulka č. 7: Znalosti studentů o Lisabonské smlouvě dle ročníků

Srovnání dle ročníků	<i>Správné odpovědi</i>	<i>Chybné odpovědi</i>
1. ročník	27,40 %	15,90 %
2. ročník	30,69 %	13,31 %
3. ročník	10,06 %	2,64 %
Celkem	68,15 %	31,85 %

Graf č. 5: Znalosti studentů o Lisabonské smlouvě dle ročníků

Otázka č. 1:

Dostal(a) jste se již do kontaktu s předmětem, který se týkal Evropské Unie?

Tato otázka byla kladena z toho důvodu, že první ročníky Vysoké školy evropských a regionálních studií nemají v osnovách předmět, který řeší problematiku Evropské unie. Tím bylo docíleno pohledu laika na dané otázky.

Do kontaktu s předmětem, který se týkal Evropské unie se dostalo 61,3 % dotázaných. Zbývajících 38,7 % studentů se s EU dostalo do kontaktu pouze přes media.

Otázka č. 2:

Co si představujete pod pojmem Lisabonská smlouva?

Lisabonská smlouva je druhý návrh reformy smluv Evropské unie. Jelikož nyní záleží její osud na Irsku a České republice, je to velice aktuální a medializované téma. Lze se domnívat, že její popularita je příčinou toho, že 75,3 % tento pojem velice dobře znají.

„Lisabon“ je nástupcem neúspěšné Evropské ústavy. Mnoho kritiků tvrdí, že tyto dva dokumenty, až na pár drobností jsou zcela totožné. Je možné, že to byl důvod, proč 18,7 % účastníků šetření zaměnilo Lisabonskou smlouvu s Evropskou ústavou. 6 % studentů tento pojem nezná.

Otázka č. 3:

Hlasovali byste pro přijetí Lisabonské smlouvy?

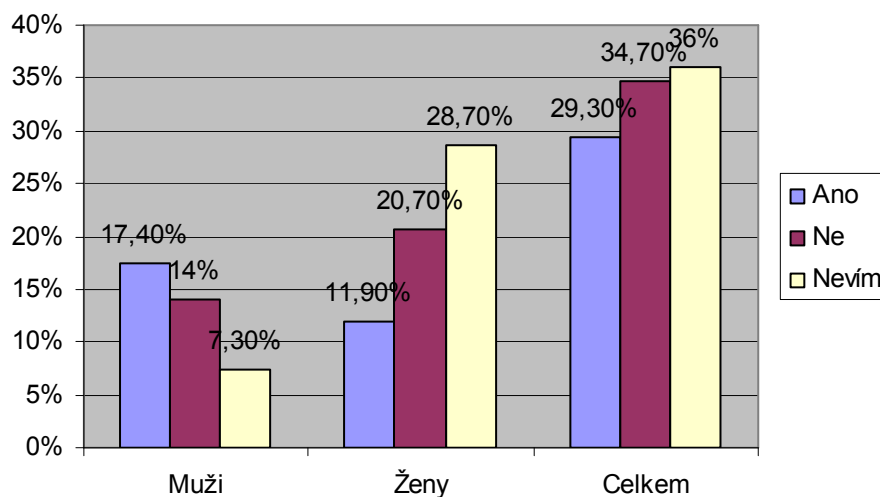
V současné době prochází Lisabonská smlouva ratifikačním procesem v členských státech. 25 zemí již Lisabonskou smlouvu schválilo. Nyní se čeká na vyjádření Irska, ve kterém bude probíhat již druhé referendum a České republiky, kde Lisabonská smlouva čeká na schválení Senátem. Některé České politické strany usilovaly o prosazení schvalování Lisabonské smlouvy referendem.

Tato otázka byla položena se záměrem, zjistit, jaké by mohly být výsledky hlasování, pokud by proběhlo referendem. Podle výsledků šetření by pro přijetí Lisabonské smlouvy hlasovalo pouhých 29,3 % studentů. 34,7 % dotázaných by jednoznačně hlasovalo proti Lisabonské smlouvě. 36 % studentů se k možnému přijetí „Lisabonu“ nevyjádřilo. V následujících tabulkách a grafech, jsou znázorněny odpovědi studentů dle pohlaví, ročníků a místa studia.

Tabulka č. 8: Srovnání dle pohlaví

Srovnání dle pohlaví	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>	<i>Nevím</i>
Muži	17,4 %	14 %	7,3 %
Ženy	11,9 %	20,7 %	28,7 %
Celkem	29,3 %	34,7 %	36 %

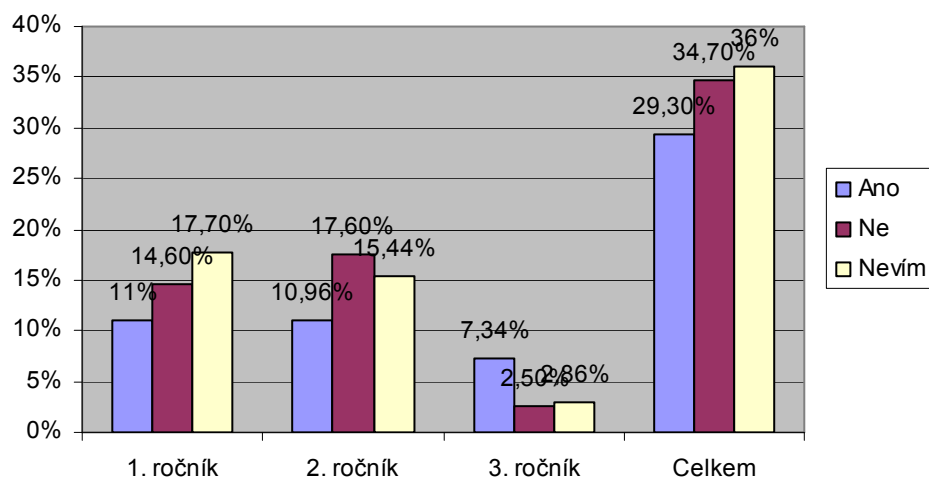
Graf č. 6: Srovnání dle pohlaví

Tabulka č. 9: Srovnání dle ročníků

Srovnání dle ročníků	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>	<i>Nevím</i>
1. ročník	11 %	14,6 %	17,7 %
2. ročník	10,96 %	17,6 %	15,44 %
3. ročník	7,34 %	2,5 %	2,86 %
Celkem	29,3 %	34,7 %	36 %

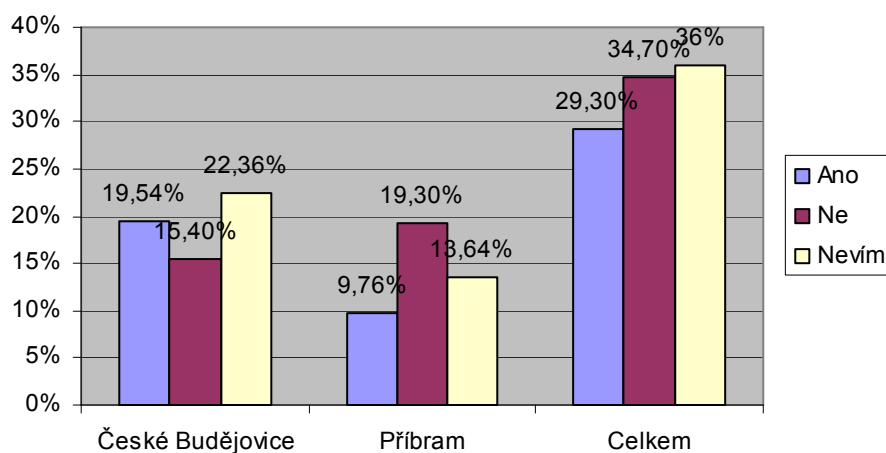
Graf č. 7: Srovnání dle ročníků

Tabulka č. 10: Srovnání dle místa studia

Srovnání dle místa studia	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>	<i>Nevím</i>
České Budějovice	19,54 %	15,4 %	22,36 %
Příbram	9,76 %	19,3 %	13,64 %
Celkem	29,3 %	34,7 %	36 %

Graf č. 8: Srovnání dle místa studia

Otázka č. 4:

Vzdali byste se části svých sociálních jistot ve prospěch lepší konkurenceschopnosti EU v nastávající celosvětové krizi?

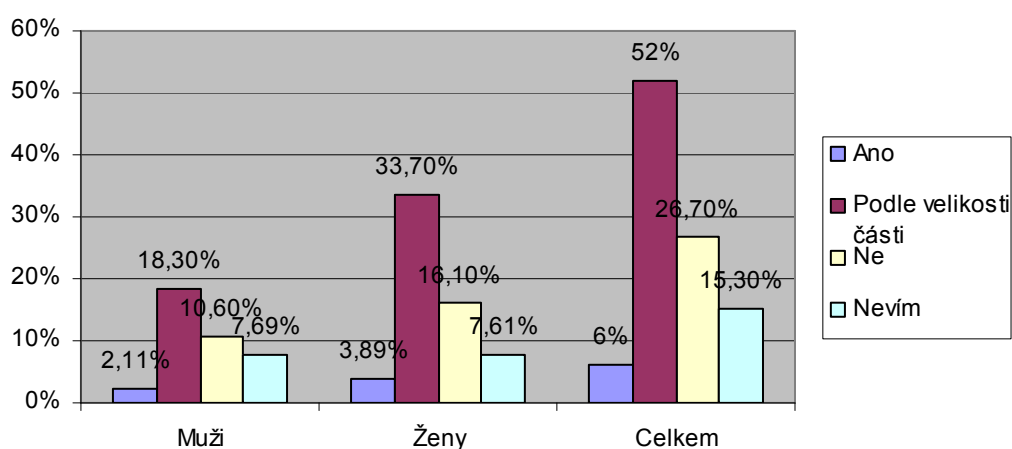
Evropská unie je postavena sociálně – ekonomickém modelu, který přináší vysokou garanci sociálních jistot členským státům a jejich občanům. V době globalizace a nastávající celosvětové hospodářské krizi je velice obtížná udržitelnost tohoto modelu, aniž by to neomezovalo konkurenceschopnost a pružnost Evropské unie.

Touto otázkou, bylo zjišťováno, kolik procent dotázaných ba se dokázalo vzdát části svých sociálních jistot, pro zlepšení chodu a řízení celého společenství. Jen 6 % dotázaných by se jednoznačně, bez jakýchkoli náhrad vzdalo části sociálních jistot ve prospěch Evropské unie. 52 % studentů na danou otázku odpovědělo, podle toho jaká oblast soc. jistot by to měla být. 26,7 % dotázaných by se svých jistot vzdát nedokázalo. 15,3 % studentů se k této otázce nevyjádřilo. V následujících tabulkách a grafech, jsou znázorněny odpovědi studentů dle pohlaví, místa studia a ročníků.

Tabulka č. 11: Srovnání dle pohlaví

Srovnání dle pohlaví	Ano	Podle množství ztráty	Ne	Nevím
Muži	2,11 %	18,3 %	10,6 %	7,69 %
Ženy	3,89	33,7 %	16,1 %	7,61 %
Celkem	6 %	52 %	26,7 %	15,3 %

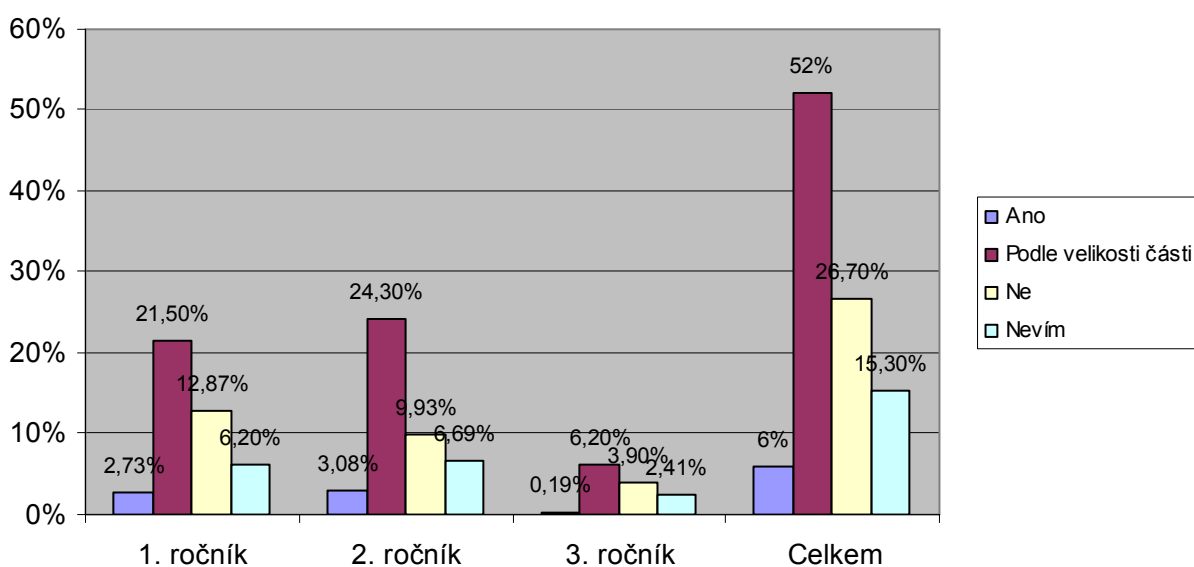
Graf č. 9: Srovnání dle pohlaví

Tabulka č. 12: Srovnání dle ročníků

Srovnání dle ročníků	<i>Ano</i>	<i>Podle množství ztráty</i>	<i>Ne</i>	<i>Nevím</i>
1. ročník	2,73 %	21,5 %	12,87 %	6,2 %
2. ročník	3,08 %	24,3 %	9,93 %	6,69 %
3. ročník	0,19 %	6,2 %	3,9 %	2,41 %
Celkem	6 %	52 %	26,7 %	15,3 %

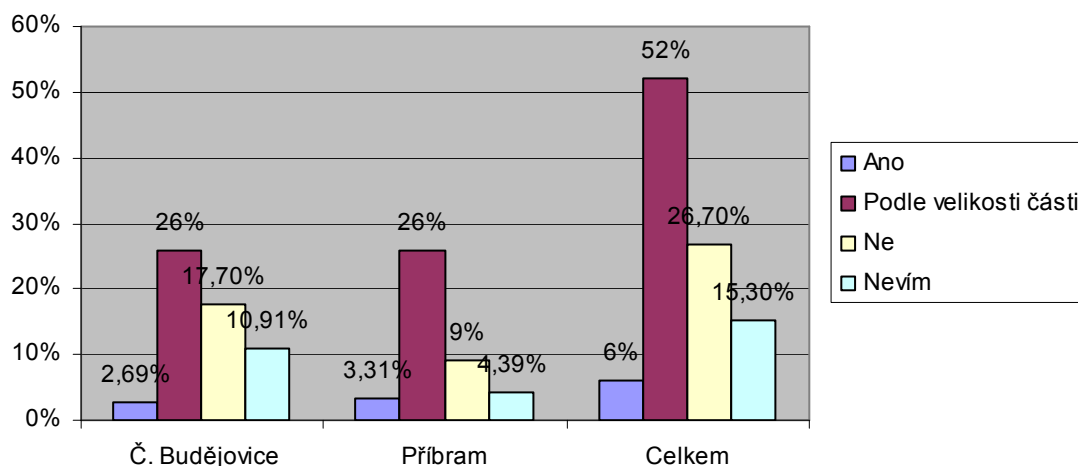
Graf č. 10: Srovnání dle ročníků

Tabulka č. 13: Srovnání dle místa studia

Srovnání dle místa studia	<i>Ano</i>	<i>Podle množství ztráty</i>	<i>Ne</i>	<i>Nevím</i>
Č. Budějovice	2,69 %	26 %	17,7 %	10,91 %
Příbram	3,31 %	26 %	9 %	4,39 %
Celkem	6 %	52 %	26,7 %	15,3 %

Graf č. 11: Srovnání dle ročníků

Otázka č. 5:

Je možné dle Lisabonské smlouvy vystoupit z EU?

V historii Evropského společenství nejsou zmínky o tom, že by některý z členských států dobrovolně vystoupil z tohoto celku. Nová Lisabonská smlouva toto umožňuje. Tuto otázku dobře zodpovědělo 56 % studentů. 8,7 % se domnívá, že z Evropské unie vystoupit nelze a 35,3 % dotázaných odpověď nezná.

Otázka č. 6:

Co znamená pojem PASARELA?

Pasarela je nový pojem, který by byl zaveden spolu s Lisabonskou smlouvou. Tento princip by umožňoval schvalování smluv bez ratifikace v členských zemích Evropské unie. Tento pojem z přesností znalo pouhých 19 % studentů, 16,7 % účastníků šetření se domnívá, že Pasarela je dočasné zablokování rozhodnutí rady ministrů. Celých 64,3 % studentů tento pojem nezná.

Otázka č. 7:

Jste pro vstup těchto zemí do EU?

Studentům byla položena otázka, zda jsou pro vstup uvedených zemí do Evropské unie (viz tab. č. 6). Z výsledků tohoto šetření vyplynulo, že většina dotázaných by byla pouze pro vstup ekonomicky vyspělých států s jasnou geografickou příslušností k Evropě. Státy s velice odlišnou kulturou, náboženstvím a ekonomickou vyspělostí, by podle šetření neměly být členy Evropské unie. Lze se domnívat, že tento

negativní postoj, který Evropané vůči těmto zemím mají, pramení z jejich válečné a politické minulosti.

Tabulka č. 14: kandidátské státy Evropské unie

Stát	Ano	Ne
Chorvatsko	88 %	12 %
Island	86,6 %	13,3 %
Izrael	17,4 %	82,6 %
Makedonie	32,7 %	67,3 %
Norsko	88,7 %	11,3 %
Rusko	42,7 %	57,3 %
Srbsko	27,3 %	72,7 %
Švýcarsko	93,3 %	6,7 %
Turecko	30,7 %	69,3 %
Ukrajina	37,3 %	62,7 %

ZÁVĚR

Na počátku evropské integrace byla snaha o vytvoření jednotného celku, se záměrem vzájemné pomoci mezi válkou postiženými státy. V pozdější době se ukázalo, že tato spolupráce může být velice výhodnou, a tím se začal proces integrace rozjíždět na plné obrátky. Do jisté doby do Evropské unie vstupovaly státy se stejným nebo podobným „ekonomickým vybavením.“ To do značné míry ulehčovalo chod Evropského společenství. V roce 2004, kdy nastalo dosud největší rozšiřování, se ukázalo, že smlouvy, na kterých je dosud Evropské společenství stavěno, nejsou dostačující pro dobré řízení a fungování tak rozsáhlého celku. To byl jeden z mála impulsů, které vedly k vytvoření jednotného dokumentu, kterým byla Evropská ústava. První návrh znění Evropské ústavy nepodpořila Francie a Nizozemí, čímž se zasloužily o její zánik. Nyní je ve fázi ratifikace další návrh ve formě Lisabonské smlouvy. Její budoucnost drží v rukou Česká republika a Irsko. Zatím co v Irsku bude probíhat již druhé referendum k této smlouvě, v České republice Lisabonskou smlouvu schválila pouze Sněmovna. Senát se chystá hlasovat až v dubnu 2009. Jaký bude osud Lisabonské smlouvy, je nejasné. Jistě by nebylo vhodné, aby ji Česká republika odmítla za svého předsednictví v EU. Bylo by přece nemorální nepodpořit společenství, kterému právě předsedáme. Jedním z cílů Evropské unie bylo schválit Lisabonskou smlouvu do Parlamentních voleb v červnu 2009. Dá se předpokládat, že to je jeden z cílů, kterého Evropská unie nedosáhne. V dotazníkovém šetření byla studentům položena otázka, zda by hlasovali pro Lisabonskou smlouvu. Pouhých 29,3 % dotázaných by podpořilo nové znění „Evropské ústavy“. Jednoznačně převažují negativní ohlasy na tento právní akt. Proti schválení Lisabonské smlouvy je 34,7 % účastníků šetření a 36 % k této smlouvě zaujímá neutrální postoj.

Jestli se Evropská unie bude dále rozšiřovat, to zcela záleží na tom, jestli bude schválena Lisabonská smlouva. Lze se domnívat, že další rozšiřování o méně vyspělé státy, bez celistvého dokumentu není možné. To, že se starší členské státy obávají dalšího rozšiřování je naprosto přirozená reakce. Předtím přehledné společenství několika sobě velice podobných národů se spojilo a nyní přihlíží, jak se jejich společné dílo mění v neřízený kolos. Dá se říci, že ekonomické a náboženské rozdíly, jsou hlavní příčinou, proč se členské státy, ale také samotní představitelé Evropské unie obávají dalšího rozšiřování. Lze také polemizovat nad tím, zda Rusko, Turecko a jiné kandidátské státy mají vůbec právo na to, stát se členy Evropské unie, když je jejich geografická příslušnost z části na jiném kontinentu. Zde nastává otázka, jestli bude

někdy Evropská unie schopna přijmout všechny státy, bez ohledu na jejich ekonomickou a kulturní vyspělost. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že účastníci mají také obavy z dalšího rozšiřování o země, které jsou tak kulturně odlišné.

To, že se Evropská unie stává poněkud nepřizpůsobivou a málo akce schopnou, má na svědomí známý sociálně - ekonomický model, který EU poněkud brzdí. Pokud Evropská unie bude stále stavět pouze na sociálních jistotách, její rozvoj se jistě zcela zastaví. V současné době, která se vyznačuje ohromnou konkurencí, není možné tento model udržet, bez rizika finanční ztráty, a to z důvodu vysokých nákladů na plnění tohoto modelu. K této problematice byla směřována jedna z otázek v dotazníkovém šetření. Dotazovaným byla položena otázka, zda by se vzdali části svých sociálních jistot, ve prospěch lepší konkurenceschopnosti Evropské unie. Nejčastější odpovědí bylo, podle toho, jak velká část by to měla být. Takto odpovědělo 52 % dotázaných. Dalších 26,7 % studentů by se jednoznačně nevzdali svých jistot. Pouhých 6 % dotázaných by obětovalo vlastní blahobyt ku prospěchu Evropské unie.

To, jaká je budoucnost Evropské unie je velice rozporuplné. Opravdu je možné v dnešní době vytvořit celek s naprosto odlišných národů? Každý s jinou kulturou i ekonomickou vyspělostí? Je možné spojit národy s takovou válečnou minulostí, jako mají ty evropské, v jeden celek? Opravdu je možné, tak velký kolos řídit jen jedním centrem? Na tyto otázky nezná nyní odpověď nikdo, vždyť je to první pokus o vytvoření takového institutu, jako je Evropská unie. Je pouze na členských státech, zda se dokáží vzdát svých pravomocí a vytvořit harmonický celek. Pokud tato situace nestane a bude vytvořena federace, je možné, že většina členských států ztratí svou národní identitu.

Všechny aktuální problémy, se kterými se Evropská unie potýká, jsou mezi sebou velice propleteny, jeden souvisí s druhým. Ať už je to potřeba jednotného právního aktu, který je úzce spjat s narůstajícím počtem členských států a další.

Evropská unie v dnešní době čelí velkému nátlaku, ať už v podobě ekonomické krize, nebo globálního oteplování. V těchto situacích na ni spoléhá většina členských států, které tyto problémy postihly. Lze se domnívat, že o další existenci Evropské unie rozhodne to, jaké budou podniknuty kroky při reformě celého společenství.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje

1. DLOUHÁ, J., DLOUHÝ, J., MEZŘICKÝ, V. *Globalizace a globální problémy*. Praha: Univerzita Karlova, 2006. 311 s. ISBN: 80-87076-01-X
2. DUŠEK, J. *Historie a organizace Evropské unie*. 1. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií o. p.s, 2007. 343 s. ISBN: 978-86708-32-4
3. EVROPSKÁ KOMISE. *Porozumění procesu rozšiřování*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisk Evropských spol., 2007. 17 s. ISBN: 978-92-79-06631-3
4. EVROPSKÁ KOMISE. *Souhrnná zpráva o činnosti Evropské unie 2007*. Brusel, Lucemburk: 2008. 251 s. ISBN: 978-92-79-07098-3
5. EVROPSKÁ KOMISE. *Boj proti změně klimatu*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisk Evropských spol., 2008. 24 s. ISBN: 978-92-79-06054-0
6. FIALA, V. *Teoretické a metodologické problémy evropské integrace*. 1. vyd. Olomouc: Periplum, 2007. 343 s. ISBN: 978-80-86624-37-2
7. LIDOVÉ NOVINY. *Eurozóna hlásí historický propad*. 14. února 2009, číslo vydání 38, ročník XXII.
8. MURAD, S. *Demokracie a občanství v Evropě*. České Budějovice: Katedra společenských věd Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity, 2006. 225 s. ISBN: 80-7040-836-7
9. PERLÍN, R. *Evropská unie pro studenty*. Praha: Institut evropské demokracie, 2005. 40 s. Registrační číslo: MK ČR E 154 80
10. PLICHTA, D. *Duch evropské unie a její ústavy pro Evropu*. Praha: Agentura Pankrác, 2006. 137 s. ISBN: 80-86781-07-0
11. SMLOUVA O ÚSTAVĚ PRO EVROPU, Lucemburk: Úřad pro úřední tisk Evropských společenství, 2005. 481 s. ISBN: 92-824-3108-8
12. STEINMETZOVÁ, D. *Bariéry konkurenceschopnosti*. Praha: Oeconomica, 2008. 162 s. ISBN: 978-80-245-1444-4
13. TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. Praha: Linde a.s, 2006. 287 s. ISBN: 80-7201-631-8

Elektronické zdroje

1. BUSINESSINFO [online], *Oficiální portál pro podnikání a export*. Dostupné na WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/evropska-unie/>>
2. EUROSKOP. *Členské a kandidátské země EU* [online]. Praha: 2008, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/701/sekce/tabulka-c-1/>>
3. EUROSKOP. *Lisabonská smlouva* [online]. 2008, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/297/sekce/vyjednavani-a-obsah/>>
4. EUROSKOP. *Smlouva o ústavě pro Evropu* [online]. 2008, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/270/sekce/smlouva-o-ustave-pro-evropu/>>
5. EUROSKOP. *Ratifikace Lisabonské smlouvy* [online]. 2008, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://www.euroskop.cz/8428/sekce/prubeh-ratifikace/>>
6. EKOLIST. *Evropská unie a životní prostředí* [online]. [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://ekolist.cz/evropa.stm>>
7. EVROPSKÁ KOMISE. *EU-globální problémy* [online]. Praha: 2007, [cit. 19. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/news/employment/071004_1_cs.htm#top>
8. EVROPSKÁ KOMISE. *Lisabonská smlouva* [online]. 2008, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://europa.eu/abouteuropa/index_cs.htm>
9. EVROPSKÁ KOMISE. *Smlouva z Nice* [online]. 2008, [cit. 2. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_232_cs.htm#top>
10. EVROPSKÁ KOMISE. *Na hospodářství EU doléhá světová krize* [online]. Praha: 2007, [cit. 21. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://ec.europa.eu/news/economy/090119_1_cs.htm>
11. EVROPSKÁ UNIE 123. *Dokumenty EU* [online]. 2009. Dostupné na WWW: <<http://www.evropskaunie123.cz/index.php>>
12. EVROPSKÁ UNIE. *Životní prostředí* [online]. 2009 [cit. 27. března 2009]. Dostupné na WWW: <<http://fjords.eu/>>

13. KOVÁČOVSKÁ, L. *Rozšíření unie pro a proti*, [online]. Praha: Asociace pro mezinár. otázky 2009, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: <http://www.amo.cz/publikace/rozsirovani-evropske-unie---pro-a-proti.html>
14. WIKIPEDIA. *Jednotný evropský akt* [online]. 2008, [cit. 9. března 2009] Dostupné na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Jednotn%C3%BD_evropsk%C3%BD_akt
15. WIKIPEDIA. *Evropská ústava* [online]. 2007, [cit. 24. dubna 2009]. Dostupné na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Evropsk%C3%A1_%C3%BAstava
16. WIKIPEDIA. *Lisabonská smlouva* [online]. 2008, [cit. 4. března 2009]. Dostupné na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Lisabonsk%C3%A1_smlouva
17. WIKIPEDIA. *Kjótský protokol* [online]. 2006, [cit. 21. března 2009]. Dostupné na WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Kj%C3%B3tsk%C3%BD_protokol

PŘÍLOHY

Vzor dotazníku

Tento dotazník slouží pro účely bakalářské práce na Vysoké škole evropských a regionálních studiích. Údaje budou použity jen v rámci tohoto výzkumu. Vyplněním přispějete k dokončení mého výzkumu, který se zabývá znalostmi a hlavně názory studentů VŠERS na Lisabonskou smlouvu a aktuální témata EU (např. další rozšiřování EU).

1. Vaše pohlaví?

- Muž
- Žena

2. VŠERS studujete v:

- Příbrami
- Českých Budějovicích

3. Jaký studujete ročník?

- 1. ročník
- 2. ročník
- 3. ročník

-
- prezenční studium
 - kombinované studium

4. Dostal(a) jste se již do kontaktu s předmětem, který se týkal Evropské Unie?

- Ano
- Ne

5. Co si představujete pod pojmem Lisabonská smlouva?

- Je to druhý návrh reformy smluv Evropské Unie a nyní prochází schvalovacím procesem u členských států EU.
- Je to neschválená Evropská Ústava.
- Tento pojem mi nic neříká.

6. Hlasovali byste pro přijetí Lisabonské smlouvy?

- Ano
- Ne
- Nevím

7. Vzdali byste se části svých sociálních jistot ve prospěch lepší konkurenceschopnosti EU v nastávající celosvětové krizi?

- Určitě ano
- Podle toho jak velká část by to měla být
- Ne
- Nevím

8. Je možné dle Lisabonské smlouvy vystoupit z EU?

- Jistě ano
- Určitě ne

- Nevím

9. Co znamená pojem PASARELA?

- Dočasné zablokování rozhodnutí rady ministrů
- Schvalování smluv bez ratifikace v zemích EU
- Nevím

10. Jste pro vstup těchto zemí do EU?

Stát	Ano	Ne
Chorvatsko		
Island		
Izrael		
Makedonie		
Norsko		
Rusko		
Srbsko		
Švýcarsko		
Turecko		
Ukrajina		

Předem děkuji za věcné vyplnění dotazníku.

ABSTRAKT

KRÁLOVÁ, L. *Aktuální problémy EU a její směřování v budoucnu: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2008. 64 s. Vedoucí práce Ing. Jiří Dušek, Ing. Ladislav Skořepa, Ph.D.

Klíčová slova: Evropská ústava, Lisabonská smlouva, další rozšiřování EU, sociálně-ekonomický model EU, budoucnost EU, klimatické změny.

Práce analyzuje aktuální problémy Evropské unie, jako je například složitá a nepřehledná legislativa Společenství, obavy z dalšího rozšiřování EU, udržitelnost sociálně-ekonomického modelu v době globalizace a další.

Jako doplňující materiál bylo použito dotazníkové šetření mezi studenty Vysoké školy evropských a regionálních studií. To shrnuje a analyzuje znalosti a postoje studentů vůči Evropské unii a jejích orgánů.

ABSTRACT

KRÁLOVÁ, L. *The actual problems of the EU and their development in the future: Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2009. 64 p. Supervisor: Ing. Jiří Dušek, Ing. Ladislav Skořepa, Ph.D.

Key words: European constitution, Lisbon treaty, further enlargement of the European Union, Social-economic model of the European union, the future of European union, environmental changes.

This dissertation is analyzing the actual problems of European Union as example: complicated and unnoticed legislation of the union, fears for the enlargement of European Union, the validity of the social-economic model the period of globalization etc.

The questionnaires survey between the students studying in the University of the European and Regional studies was used as additional material. This survey analyzes and summarizes the understanding and opinions of the students towards the European Union and its authorities .